

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE

RODNA GRUDA izhaja
v Ljubljani, pošiljamo jo
v šestintrideset držav

1 • januar • 1965

avtorizirani
Ljubljana
1965

Zima na Bledu

1
Kegljanje na ledu je zelo privlačen zimski šport na Bledu

2
Ne le mladina, tudi starejši Blejčani se radi pomerijo v kegljanju na ledu, ko zamrzne blejsko jezero (Foto: Matija Milčinski)

3
Bled pozimi

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izdeta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 4 dolarje. Poština plačana v gotovini. Ureja šestčlanski uredniški odbor. Glavna in odgovorna urednica

ZIMA VRŠCAJ

Ured. INA SLOKAN. Oprema: Spela Kalin, Sašo Mächtig, Peter Skalar, Jože Brumen. Uredništvo in uprava: RODNA GRUDA, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo. Čekovni račun pri NB 600-11/608-51. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE

Vsebina

Jana Milčinski: Ste že videli Bled
pozimi

Feri Žerdin: V krajih, kjer sonce
nazadnje zaide

France Bevk: Moja mati

Armando Blažina: Srečanje v deželi
staršev

Igor Prešern: Meblo poznajo doma in
po svetu

France Magajna: Mlinar iz
Staramavšnika

Marička Drolc: Rodna gruda odgovarja
na vaša vprašanja

Po domači deželi

Za uveljavljanje delovnega človeka

Kaj smo novega naredili

Iz podjetja tovarna

Mladina pomaga starim ljudem

Kulturni zapiski

Ina Slokan: Poslanstvo Prešernove
družbe

Jana: Kulturno življenje v Slovenskem
Primorju

Stane Urbančič: Koroški akademski
oktet vam bo zapel

Film: Lastovke se vračajo

Otroci berite

M. Matičetov: Povodni mož v Blejskem
jezeru

Marička Žnidaršič: Zimska

Prežihov Voranc: Pet črnih pik

Slavko Mihelič: Stopa dedek

Naši ljudje po svetu

Naši pomenki

Vprašanja in odgovori

Fran Levstik: Martin Krpan

Slovenščina za vas. Ureja Mila Šenk

Slika na naslovni strani: Klepet na
ledu — foto: Stojan Kerbler

NASLOVI PREDSTAVNIŠTEV SFRJ

ANGLIJA

Embassy of the RSF of Yugoslavia
25, Kensington Gore
LONDON, S. W. 7

Consulate of the RSF of Yugoslavia
19 Upper Phillimore Gardens
LONDON, W. 8

AVSTRIJA

Generalkonsulat der RSF Jugoslawien
Hilmteichstrasse 10
GRAZ

Generalkonsulat der RSF Jugoslawien
Radetzkystrasse 26
KLAGENFURT

Botschaft der RSF Jugoslawien
Rennweg 3
WIEN III

BELGIJA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
9, rue Crayer
BRUXELLES

FRANCIJA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
54, Rue de la Faisanderie
PARIS XVI

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie
17, Rue Erckmann-Chatrian
STRASBOURG

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie

Promenade de la Corniche 145
MARSEILLE

HOLANDIJA

Ambassade de RSF de Yougoslavie
Groot Hertoginnelaan 30,
LA HAYE (Pays-Bas)

ITALIJA

Ambassade de la RSF di Jugoslavia
Via dei Monti Parioli 20
ROMA

Consolato Generale de la RSF
di Jugoslavia
Via Luigi Pirandello No 3
MILANO

Consolato Generale de la RSF
di Jugoslavia
Strade del Friuli 54
TRIESTE

ZR NEMCIJA

Ambassade Royale de Suede
Service de protections des
interes de la RSF de Yougoslavie
BAD GODESBERG, Schlosstrasse 1

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie
HAMBURG 13, Harvestahuderweg 101

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie
MÜNCHEN 27, Böhmerwaldplatz 2

SVEDSKA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Tyrgatan 6
STOCKHOLM

SVICA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Kalcheggweg 38
BERNE

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie
ZÜRICH, Eidmattstrasse 33

Consulat General de la RSF
de Yougoslavie
11 bis Avenue de Champel
GENEVE

Ste že videli Bled pozimi

1 | 2
| 3

Our Bled is wonderful and fascinating in the winter too. As hotels are now open throughout the year, it is quickly becoming the center of winter tourism, especially since it is a starting-point to numerous beauty sports. It takes a bus or train just one hour to get to Kranjska gora, well-known for its ski-hoists and chair-hoists and the marvelous slopes on Vitranec. A well-plowed mountain road leads to Pokljuka, the famous winter paradise. Yet any less demanding skier will find enough beautiful slopes at Bled and its surroundings. The frozen lake is a constant delight to skaters and ski joring competitors.

Prav tako, kot je Bled prijeten in lep poleti, ima tudi pozimi svoje mikavnosti ali pa še celo bolj. Če se v gosti ljubljanski megli zapeljete po gorenjski magistrali, vas pri medvoškem klancu že pozdravijo prvi sončni žarki, ki so prodrli skozi sivo kopreno. Ko pa se bližate Kranju, se je megla povsem razkadila in na Bledu vas pozdravijo od sonca ožarjene gore, sneg se iskri v tisočerih lučicah, klanci na bližnjih gričkih vabijo na smuk, ledena jezerska ploskev pa je polna drsalcev.

Bled, ki je nekdanj v zimskih mesecih sameval in redkim gostom kazal le z deskami zabita hotelska okna, privablja iz leta v leto več zimskih obiskovalcev. Hoteli so zadnja leta odprti tudi v zimskih mesecih in turistični in gostinski delavci se trudijo, da bi Bled postal središče zimskega turizma.

In zakaj tudi ne? Do Kranjske gore, kjer je več žičnic in vlečnic na lepa smučišča Vitranca, se z avtom ali avtobusom pripeljete po lepi cesti v dobri uri. Prav toliko ali malo manj je do Bohinja, kjer vas nova žičnica pripelje na Vogel — središče najlepših smučarskih terenov.

Lepa gorska plužena pot vodi do Pokljuke, ki že od nekdanj slovi kot smučarski raj. Zdaj pa obetajo, da bodo na Pokljuko zgradili tudi žičnico — blejski gostinci le upajo, da jim ne bo treba predolgo čakati nanjo!

Neprezahteven smučar pa najde v ugodni zimi tudi na Bledu dovolj lepih terenov. Na Stražo, hrib nad jezerom, se pripeljete z žičnico in od tam se po strmih ali manj strmih pobočjih odsmučate v dolino.

Tisti, ki ljubijo izlete, se bodo čez polja in travnike prismočali v Ribno ali Gorje ali druge bližnje vasi, kjer bodo povsod našli klance za smuk in prijetne domače gostilne, kjer se bodo ogreli in okrepčali.

Na zaledenem jezeru so vsako zimo motorne skijöring tekme. Drsalci se pode po vsej prostrani zaledeneli jezerski gladini. Domačini pa vas bodo povabili na tekmo v kegljanju na ledu, ki je blejska »specialiteta«. Na fotografiji si lahko ogledate, da gre pri tej tekmi zares! Tudi če pri kegljanju ne boste sami sodelovali, se boste veselo zabavali, če boste poslušali duhovite komentarje šegavih in kot pravijo — nabritih blejskih domačinov.

Pa še nekaj imajo na Bledu, česar ne najdete povsod: v najlepšem in največjem blejskem hotelu Toplice so v prelep marmornat bazen zajeli zdravilen, naravno topel vrelec, ki zdravi živce, bolezni srca in druge notranje organe — pravijo pa, da ohranja tudi mladost in če pogledate podjetne, vedno nasmejene Blejce, boste to tudi verjeli!

V krajih, kjer sonce nazadnje zaide

These are the places along the Soča river, the people living at the foot of Mangrt, Golubar, and Krn.

The first stop is Vrsno, which can be reached by a steep mountain path. It is a small, yet important village, because it is the birthplace of our Gorica nightingale — the poet Simon Gregorčič. His old room is now a memento of the great man. On 120th anniversary of Gregorčič's birth, last year, Vrsno was visited by many admirers of one of our greatest poets whose poems will live for as long as the Slovene nation.

The second stop is Čezsoča, a village near Bovec, with its 150 houses and 500 people. However, the days of the village are numbered. It will be soon flooded by the river, at the bottom of a new artificial lake which will supply water for the new power plant Trnovo. In a few months, the villagers will move to comfortable new apartments in Bovec, while the power plant is going to produce 110 MW of electric power a year.

Log pod Mangrtom (at the foot of Mangrt) is the home of miners who earn their living in the nearby Italian zinc and lead mine Rabelj. A small electric train takes them across the frontier in the morning and back in the evening. Thus they have been working all the years of our century.

Trije koraki po krajih, skozi katere teče bistra Soča, tri postaje pri ljudeh, ki živijo pod Mangrtom, Golubarjem in Krnom. To so mesta in vasi, v katerih jugoslovansko sonce nazadnje zaide, kraji, ki ležijo tako rekoč na pragu Italije: Vrsno nad Kobaridom, Čezsoča pri Bovcu in Log pod Mangrtom.

Pojdimo na pot in edina naša sopotnica naj bo zelenomodra Soča! Prijetna sopotnica in zares ne bo nikomur žal za ta izlet!

Prva postaja: Vrsno

Nikdar se ne bi napotil v to vas in morda ne bi nikdar slišal o njej, če se v tem planinskem kraju ne bi rodil mož, ki smo ga že v šoli poznali kot »goriškega slavčka«. Kdo bi vedel za to vas, če ne bi o

Naši rudarji, ki že leta hodijo delat v Rabelj

njej govorile šolske knjige, če je ne bi omenjale kot rojstnega kraja Simona Gregorčiča?

Že dolga leta Vrsna ni obiskalo toliko ljudi kot prav letos. Dve obletnici sta veliko pripomogli k tako številnemu obisku: letos je minilo šestdeset let od pesnikove smrti in minilo je 120 let od njegovega rojstva.

Pot v Vrsno je strma. Šeststo metrov se dviga in se ustavi pred skromnimi hišami, ki se stiskajo, kot bi se bale hladne zimske burje.

Pri Pomolčevih na Vrsnem, tako pravijo Gregorčičevi domačiji po domače, še vedno živijo daljni pesnikovi sorodniki. Pesnikov nečak Nace in pesnikova pranečakinja Pepca skrbita za sobo, v kateri se je rodil Simon Gregorčič. Vse je v tej sobi tako, kot je bilo v pesnikovih časih: na polici so njegove poezije, knjige, na mizi je papir z nedokončanimi pesmimi in vse je tako pristno, kot bi pesnik le za trenutek odložil svoje umetniško ustvarjanje in odšel na sprehod proti Soči... Res je pesnik odšel v dolino proti Soči, toda od takrat so minila že leta in leta. Kot mladenič se je po ozki poti napotil v goriške šole, nato je služboval kot kaplan v Kobaridu in Rihenbergu, nazadnje je bil vikar na Gradišču pri Prvačini in tik pred smrtjo kmet-poet. Vseskozi pa je bil pesnik, ki si je želel »nazaj v planinski raj«, kajti vasica pod Krnom je bila zanj najlepši kraj na svetu. Ta želja se mu je izpolnila šele takrat, ko so ga iz Gorice pripeljali mrtvega ter ga pokopali ob cerkvi pri sv. Lovrencu. Njegov grob je na gričku, od koder se vidi Soča.

Odhajam iz Vrsna, iz pesnikove rojstne hiše, ki je enako skromna kot drugih 42, kolikor jih je v vasi. Še vedno je takšna, kot je o njej pisal pesnik:

»Mogočna nisi, ne prostorna,
in stavljal te umetnik ni,
bolj kot bogata si uborna,
preprosta kmečka hiša ti.«

Druga postaja: Čezsoča

Čezsoča, vas zraven Bovca ima 500 prebivalcev in 150 hiš, ki jih kmalu ne bo več Niti ljudi niti hiš. Kmalu bo tukaj devet kilometrov dolgo jezero.

Vas Žage pri Bovcu

Strmec

Cerkvica pod Vrsnim, kjer je pokopan Simon Gregorčič

Čezsočo bo zalila Soča.

V prvi svetovni vojni so čez vas divjali hudi boji in ostala so le pogorišča. Soška fronta! Čezsoški zvon je žaloval za ljudmi, žalostno je pel nad razvalinami.

V drugi svetovni vojni so na partizansko vasico deževale topovske granate, toda česar niso zdrobile bombe in krogle, so uničili pred dvajsetimi leti Nemci. Čezsoča je bila takrat ogromna goreča bakla. Čezsoški zvon je pel svoje otožne melodije...

Kmalu bo Čezsočo zalila Soča...

Letos nismo o nobeni vasi toliko brali v slovenskem časopisju kakor prav o Čezsoči. Že nekaj let govorijo o hidrocentrali, ki jo bodo gradili pri Trnovem, toda letos so govornice postale skorajda že resnica. Nova elektrarna »Trnovo«, ki bo imela pregrado blizu slapa Boke in podzemno strojnico pri Trnovem, zahteva svoje žrtve. Na mestu, kjer je Čezsoča, bo veliko akumulacijsko jezero in tako bo šla vas pod vodo. Prav zaradi tega se je med ljudmi razvil dvogovor, ki je trajal nekaj tednov. Nekateri so trdili, da bo s tem jezerom uničen turizem v soški dolini, ki je prav v bližini Bovca najbolj slovela po svojih lepotah. Drugi so odgovarjali, da bo voda v jezeru ostala modra in se bo ob jezeru lahko turizem še lepše razvijal, kajti tu bo veliko prostora za vikend hišice, dovolj zabave bo za ljubitelje veslanja in okolica Bovca bo s tem postala še bolj privlačna. Tretji so poudarjali, da je škoda prelepe vasice Čezsoče, ki bo tako za vedno ostala pod vodo, prevelika žrtev je to za centralo, ki bo sicer dajala našim ljudem 110 megavatov električne energije. In spet glasovi za: z akumulacijskim jezerom se bo dvignila tudi proizvodnja elektrarn Doblar in Plave na srednjem delu Soče. In spet proti: električna energija gotovo ni energija bodočnosti in zakaj bi z jezerom uničili tako lep kos slovenskega sveta, razen tega pa lahko jezero povzroči nad soško dolino meglo in bo tako turizem za vedno šel po gobe. Strokovnjaki so spet odgovorili: atomska energija še dolgo ne bo služila kot vir energije, zato moramo graditi hidrocentrale, sicer se bodo ustavili stroji v naših tovarnah. Nasprotniki centrale Trnovo pa so spet dejali: »Če res potrebujemo električno energijo, pa lahko gradimo centrale drugje, tam, kjer ne bomo za njih toliko žrtvovali in kjer ne

bomo potapljali vasi.« Odgovor strokovnjakov je bil kratek: »Električno energijo najbolj potrebujemo na zahodnem koncu domovine, zato bi bili stroški preveliki, če bi tok dovajali po daljnovodih na primer iz Bosne.«

Tako so dolgo potekali boji skoraj v vseh slovenskih časniki za in proti — o centrali, ki jo bodo pričeli graditi naslednje leto. Pretehtali so vse predloge, preračunali vse možnosti in končno so ugotovili, da nam je nova hidrocentrala Trnovo potrebna.

Še nekaj mesecev in vaščani vasi Čezsoča se bodo preselili v nova stanovanja v Bovcu.

Z bolejšjo se včasih ločujemo od starega in sprejemamo novo, vendar je odvisno od nas, kako znamo novo vključiti v življenje in ustvariti ob novem prejšnjo domačnost.

Na razpotju

Pot vodi naprej. Kam? V dolino slikovite Trente, ali v kraje pod Mangrtom? Kamorkoli, le v Strmec nikar! Vas na ogromni polici je sicer lepa, hribi nad njo so kot kulise na odru, toda vojna leta so tu pisala žalostne zgodbe. Nekega dne so Nemci pobili v vasi vse moške, hiše so požgali in Strmec je zdaj vas črnih rut.

Vdove so obnovile hiše in ostale so same. Njihove črne rute še vedno spomnijo vsakega potnika, da se je tukaj tudi smrt utrudila do smrti.

V prelepo vasico Strmec nikar!

Tretja postaja: Log pod Mangrtom

V zgodnjem jutru sem srečal skupino rudarjev. S čeladami in svetilkami v rokah so se odpravili iz vasi. Rudarji iz Loga pod Mangrtom.

Čuden je ta naš svet! V Logu pod Mangrtom živijo rudarji, toda rudnika ni. Jugoslovanski zemljevid lahko položite pod mikroskop, toda rudnika v tem koncu ne boste našli. In vendar: rudarji gredo na delo. Njihov delavnik je v tujini. Delajo za lire, živijo za dinarje. Dopoldne kopljejo v italijanskem rudniku cinka in svinca v Rablju, popoldne pa obdelujejo vrtove okrog svojih hiš v Logu pod Mangrtom.

Kakor legalni tihotapci so ti ljudje; vsak dan prestopijo dvakrat državno mejo v temi in tako delajo že dolgih šestdeset let, že v časih rajnke Avstrije je bilo v Logu pod Mangrtom tako.

Vasici pod kopastim Svinjakom in Golubarjem pišemo zdaj zadnje vrstice njenega življenjepisa.

Leta 1900 so skozi bližnjo Vučovo goro zgradili rov, po katerem so odvajali vodo iz rabeljskega rudnika na našo stran. Še danes teče italijanska voda po istem tunelu v naše potoke, toda pozneje je dobil rov še drugo vlogo: okoliškim prebivalcem in rudarjem je prihranil mnogo časa. Edina cesta, ki vodi iz Loga na italijansko stran, pelje čez prelaz Predil in tako bi morali rudarji vsako jutro prehoditi deset kilometrov do rudnika. Pozimi te poti zasuje sneg in rudarji bi morali ostati doma. Dolge poti in drugih nevšečnosti jih je rešil rov pod Vučovo goro, ki je dolg pet kilometrov. Vsako jutro jih majhna električna lokomotiva prepelje na italijansko stran, vsako

jutro jih miličnik ob tunelu zadnji pozdravi na naših tleh, vsako jutro jih na drugem koncu tunela pričaka italijanski carinik in vsako jutro nekje v sredini tunela zdrvijo mimo napisa SFRJ — Italija, ki pomeni državno mejo.

Po tej poti že dolgo odhajajo na delo Anton Marka, Kamilo Črnuta, Franc Komac, Ivan Štrukelj in še vrsta rudarjev iz gorske vasice pod Mangrtom. Tako odhajajo na delo že vsa leta našega stoletja in včasih je bilo rudarjev precej več.

Pogodba, ki jim zagotavlja delo v tujini, že blede, čas je popeljal mnoge rudarje v pokoj ali grob, mladi ljudje pa se raje zaposlijo v Bovcu in okolici. Letos pa je rabeljski rudnik spet zaprosil za naše rudarje iz Loga in dobil jih je. Zdaj odhaja iz Loga tudi nekaj mladih rudarjev in tako se bo delo za lire in življenje za dinarje še dolgo ohranilo.

Srečno, italijanski rudarji iz slovenskega Loga pod Mangrtom!

1
Log pod Mangrtom

2
Osem križev (Foto: Ante Kornič)

1 | 2

FRANCE BEVK

Moja mati

Silno lepi so spomini na mojo mater, ki me osrečujejo, kadar se spomnim mladosti.

To so spomini na zimske večere, na pripovedke o strahovih, na prvo abecedo, na smeh in jok. Spomini na izbo in kuhinjo, hram in podstrešje, hlev in kozjak. Potem spomini na klance in na steze, na leščevje in robido, na cvetlice in koprive in nazadnje na sadje v jeseni. In še dalje spomini na hrepenenje po skorjici kruha, spomini na koš, ki me je bil po petah, in na bremena, ki so mi silila čez glavo.

In vsi ti spomini so hkrati tudi spomini na mater, zakaj njeno življenje je bilo z mojim čudovito povezano. Bil sem njen prvorojenec. Od njenih prsi pa do njenega groba je šla moja pot vštric z njeno. Žalost ali veselje enega je bila žalost in veselje obeh.

Izmed vseh skupnih poti se najpogosteje in z največjo radostjo spominjam najinih poti v gozd in v laze. Nismo imeli polja ne senožeti, a imeli smo laze, ki so nam dajali krompir in fižol in kar je še zraslo in dozorelo na teh ograjenih otočičih zemlje po pol ure, po uro oddaljenih za Potokom, pod Belim Robom, na Gmajni, v Košaniji in drugod. Od pomladi do jeseni smo jih skoraj vsako jutro obiskovali.

Ponavadi sama z materjo. Ob plotovih so bile jagode, na plotovih črne robidnice, lešniki, trnje in srobot. V vejah polhi in veverice, po zraku so leteli kačji pastirji, izza kamenja so gledali kuščarji, v skalovju so se grele kače. V jeseni so bili orehi in sladke drobnice, kruh ubogih od pomnjenja.

In vse poti, ki sva jih z materjo prehodila z bremenom na hrbtu, so šle navkreber, nobena navzdol, niti po ravnem. S počasnim korakom sva stopala zdaj po klancu, zdaj po stezi, po debelem kamenju in merala čas po soncu in po senci v osojni rebri. Od Be-

lega Roba do doma so bili štirje počivalniki, kamor sva oprla kože in si oddihavala, ne prej ne pozneje, naj so naju oprtnice še tako rezale v ramena in naju je še tako peklo v prsih.

To so lepi spomini. Vmes so bili tudi grenki. A najtežji je spomin na njeno smrt. Leta so mnogokaj zabrisala, a tista poletna noč mi je še živo pred očmi.

V vrtu so letale kresnice, pokošena trava je dišala, noči so bile mehke in tihe. Tedaj se je v gozdu za našo hišo vsak večer oglasil oster krik skovirja, ki je šel do mozga. Nato je zavpila sova: »U-hu-hu!« V hiši smo imeli bolnika Stara mati je že več mesecev ležala na bolniški postelji. Ob vsakem kriku nočnih ptic je zgrabila za odejo in zaječala: »Umrta bom.« In vsakokrat je ded odprl okno: »Vššš!« Za trenutek je bilo vse tiho. Nato se je z drugega drevesa oglasil skovir: »Skovik, skovik!« Odgovorila mu je sova: »U-hu-hu!«

Smrt je klicala mojo mater. Neko jutro je s težavo vstala. Še danes jo vidim, kako se vsa blede opriema stene, ko z žehtarjem leze v hlev, da pomolze kravo. Opoldne je legla in ni več vstala.

Pred njeno boleznijo smo stali kot pred uganko. Danes vem, da se je prehladila in dobila pljučnico, a takrat smo se samo čudili. Ležala je vznak in težko dihala, prsi so se ji dvigale v sunkih, kot da jih ji hoče raznesti. Pogled ji je bil izgubljen, ni več govorila. Stali smo okoli nje in jo gledali s preplašenimi očmi.

Tako je bilo prvo noč in drugo noč, nastopil je tretji večer...

Tisto noč smo vsi ležali v tesni podstrešnici na posteljah, na skrinjah in na podu, utrujeni od dneva in izmučeni od bojzani in žalosti. Skozi edino okno je gledala tema v medlo razsvetljeno kamro. Vpitje skovirjev in sov in težko dihanje bolnice je s tiho grozo legalo med stene.

Okrog polnoči me je poklical oče. Mati je bila že malone nezavestna, blesk njenih oči je bil medel, le prsi so ji visoko plale in zopet upadale kot valovi, ki pljuskuje ob breg.

Oče je molil, mi smo molili za njim. Ta molitev je bila tako pretresljiva, kakor da hoče omečiti kamen in premakniti zakone narave. Očetov jokajoči glas se je polagoma sprevrgel v pravi jok, tedaj smo zajokali tudi otroci. V to grozo, v ta jok prošnja, v to rotnenje usode so se vpletali kriki sov in skovirjev... Tista noč je bila zame strašnejša kot katerakoli druga noč v življenju...

Oče je nenadoma pretrgal litanije za umirajoče in mi rekel, naj grem po župnika. Odšel sem v noč. Bilo mi je laže, kot da je vsa teža groze padla raz mene in me je nežen dih pokojne zemlje pozdravljaval iz vseh grap in z vseh reber.

Od fare grede sem nenadoma pretrgal molk in pokazal na nebo: »Glejte, zvezda se je utrnila.«

»Duša,« je rekel cerkovnik. Župnik je molčal.

Ko smo dospeli, je dan že vstal izza Porezna in se v divnem slapu usul v Baško grapo. Ded nas je pričakal na pragu.

»Prepozno,« je rekel.

To besedo sem mu bral že na obrazu, ne bilo bi mu je treba izreči. Zadela me je kot udarec v srce. Nisem planil v jok. Ne merite žalosti po solzah!

Srečanja v deželi staršev

Naši starši, ki so doma iz sončne Primorske, so nam v Argentini velikokrat pripovedovali o lepotah svoje rodne dežele, o krajih, skozi katere teče bistra Soča. Mi, ki smo bili daleč na tujem rojeni, smo samo iz teh pripovedovanj poznali te kraje, njihovo pravo lepoto smo spoznali šele, ko smo jih sami videli. In zdaj razumemo, zakaj so se naši starši, ki jih je fašizem pregnal na tuje, tolikokrat spominjali svoje lepe Primorske.

Številne slovenske družine so se po osvoboditvi vrnile iz tujine. Med temi sta tudi Franc in Valerija Rustja, ki sta pred fašizmom l. 1928 pobegnili v Argentino in sta živela v Buenos Airesu. Franc Rustja je tam tudi pridno delal pri društvu Ljudski oder. Leta 1933 se je Rustjevim rodil sin Milan, ki je že kot deček delal pri Ljudskem odru in je bil precej časa predsednik njegovega mladinskega odbora.

Leta 1948 so se Rustjevi za stalno vrnili v Jugoslavijo s prvimi povratniki iz Argentine, ki so pripotovali z ladjo Partizanko. Milan je imel takrat 15 let in je dovršil drugi razred gimnazije.

Nedavno sva se z Milanom srečala v Novi Gorici, mlademu mestu, ki je zrastle po zadnji vojni. Oba sva bila srečanja nadvse vesela. Spominjala sva se otroških let, ki sva jih preživela v Argentini in sedanjosti.

Milan je zdaj odrasel mlad mož, ki ima že sam svojo družino. V svojem lepem stanovanju v središču Nove Gorice mi je predstavil soprogo Vilmo in sinova: desetletnega Uga in štiriletnega Aleksandra.

Zvedel sem, da je na Tehniški šoli v Ljubljani diplomiral kot tehnik pohištvene stroke in je zdaj že skoraj deset let zaposlen v Tovarni pohištva MEBLO v Novi Gorici. Udeleži se tudi v upravnih odborih tovarne: v plansko analitski službi, kot tajnik sindikalne podružnice, ter drugih organizacij kot predsednik Strokovnega odbora sindikata za industrijo in rudarstvo, član republiškega odbora sindikatov Slovenije in kot član raznih tovarniških in občinskih odborov.

— Ali pri svojem poklicnem delu in sodelovanju pri organizacijah utegneš še kaj študirati? sem ga vprašal.

Nasmehnil se je in pritrdil.

— Da, sem izreden študent Višje ekonomske komercialne šole v Mariboru. Prihodnje leto bom diplomiral iz ekonomije.

Milan Rustja iz Nove Gorice

Tovarna Meblo: oddelek za pripravo furnirja

Motiv iz Nove Gorice

1 | 3
2 |

— Koliko jezikov dovoriš?
— Štiri. Slovensko, srbohrvatsko, kastiljansko in italijansko.

— Kaj meniš o današnji mladini?

— Da ima veselje in veliko želja po izobrazbi, ker se zaveda, da to zahteva današnji nagli napredek.

— Povej mi še kaj o mestu, v katerem živiš.

— Nova Gorica je mesto z bodočnostjo: industrija, splošni družbeni objekti, šolstvo, vse je v rasti. Nova Gorica se vse bolj uveljavlja kot kulturno in gospodarsko središče gornjega dela Primorske.

— In kako si v splošnem zadovoljen v deželi svojih staršev?

— Prebrodili smo precej težav. Za prizadevanja pa so že vidni uspehi. Vem, da vsega naenkrat ne moremo doseči tako ne pri nas, kakor tudi ne nikjer drugje, toda uspehi so vidni in to je glavno. Zato vztrajno sodelujem po svojih močeh za skupno dobro nas in naših otrok.

Ob slovesu sva si krepko stisnila roki.

IGOR PRESERN

Meblo poznajo doma in po svetu

Tovarna pohištva »Meblo« v Novi Gorici se je s svojimi izdelki uveljavila v svetu.

Tovarno pohištva »Meblo« v Novi Gorici pozna vsak Slovenec in tudi v Jugoslaviji marsikdo ve za ta marljivi kolektiv ob jugoslovansko-italijanski meji. Vsa povojna leta je tovarna izdelovala lične spalnice in drugo pohištvo, v glavnem za potrebe jugoslovanskega tržišča. Tako je šlo brez posebnih sprememb leta in leta. Toda medtem so zrastle podobne tovarne tudi v drugih krajih države. In na lepem so se Goričani znašli pred domačo konkurenco, pred nujno zahtevo, da znižajo cene. To jih je po eni strani sililo v večjo, bolj serijsko proizvodnjo. Ampak kam s povečano proizvodnjo? Na inozemski trg? Tam so zahteve kupcev in sploh konkurenca še ostrejša kot doma.

Vse to je kolektivu »Meblo« zadalo nemalo skrbi. Kako poiskati rešilno pot? Strokovnjaki so rekli: »Tovarno moramo modernizirati, moramo kupiti nove, sodobnejše stroje.«

Najeli so posojilo in kupili moderne stroje. Uspeh ni izostal. Medtem ko je tovarna leta 1962 — pred rekonstrukcijo — ustvarila za 1700 milijonov dohodka, se je lani vrednost proizvodnje že povzpela v silnem skoku na 3300 milijonov. Kljub temu silnemu dvigu proizvodnje pa so nad kolektivom še vedno viseli črni oblaki. Kredit, ki ga je podjetje najelo za nakup novih strojev, je bilo treba vrniti in to razmeroma hitro. Pri dohodku 3300 milijonov letno pa podjetje še ni ustvarilo tolikšnih sredstev; podjetje je ustvarilo le okrog 30 milijonov skladov — da bi lahko odplačevalo najeto posojilo.

Strokovnjaki v podjetju so povedali, da bo treba stroje še bolje izkoristiti, da bo treba — lahko bi plastično rekli — iz njih dobesedno iztisniti sleherni dinar. In tako se je v »Meblo« začela tiha, vendar zagrizena bitka za povečanje produktivnosti, za še bolj racionalno proizvodnjo.

Počasi, toda vztrajno so napredovali. In letos so končno zvozili. Od lastnih 3300 milijonov se bo letošnja proizvodnja povečala na 4600 milijonov dinarjev, pri čemer pa se število zaposlenih ni nič povečalo. Medtem ko so lani ustvarili le okrog 30 milijonov skladov, jih imajo letos že 350 milijonov. To pa je že dovolj, da bodo lahko odplačali anuitete, da bodo torej vračali posojilo, ki so ga najeli za nakup novih strojev. K temu uspehu so dobršen del prispevali ne samo vsi delavci in zlasti strokovnjaki, ki so iskali v podjetju vse mogoče skrite in neodkrite rezerve, marveč tudi inozemski izvedenci, ki so jih najeli v tovarni, da bi jim pomagali razviti produktivnost do čim višje stopnje.

Vzporedno z razvijanjem produktivnosti, s tehnično rastjo tovarne so rasli tudi osebni dohodki delavcev. Lahko bi rekli, da je potekal ta proces prav zares vzporedno: vedno višji dohodki so spodbujali delavce k boljšemu delu in vedno boljše delo kolektiva je ustvarjalo vse večja sredstva, tako da je bilo v podjetju iz meseca v mesec več denarja za »plače«.

Nekoč so v »Meblo« poznali staro geslo: izdelajmo to, kar naroči kupec. Zdaj pa so s to staro prakso presekali in šli na novo, smelejšo, modernejšo pot: to, kar bomo izdelali, moramo tudi prodati, pravijo v »Meblo«. Seveda je ta pot bolj tvegana, saj si nobeno podjetje ne more privoščiti, da bi proizvajalo pohištvo, ki bi obležalo v skladišču, ki kupcu ne bi bilo všeč. Zato so v goriški tovarni ustanovili lasten razvojni inštitut, ki proučuje potrebe in želje kupcev, zlasti inozemskih, in ki nenehno dela za izboljšanje proizvodnje, za še bolj racionalno in kvalitetnejšo proizvodnjo. Lahko bi rekli, da postaja ta mali znanstveni kolektiv srce in možgani celotnega podjetja.

V letošnjem dohodku 4600 milijonov dinarjev je v znatni meri zajet tudi izvoz. Od nekaj sto tisoč dolarjev v preteklih letih je letos »Meblo« že ustvaril izvoz v vrednosti 1 milijon in 300.000 dolarjev. To pa je šele začetek: že danes so v tovarni sprejeli izvozni plan za leto 1965 in ga povečali na 1.700.000 dolarjev. V »Meblo« so prepričani, da bodo ta izvoz tudi uresničili, saj so si s svojimi kvalitetnimi, ličnimi, praktičnimi in tudi razmeroma ceneni izdelki pridobili številne kupce v tujini, zlasti v zahodnih deželah.

Mlinar iz Staramavšnika

IZ KNJIGE O VESELIH IN ŽALOSTNIH KRASEVCIH

1 | 2

Škocjanska jama, ki požira našo Reko, ima izredno dobra prebavila. Vsako leto pogoltne ogromne množine topolov, vrb, jelš in vseh mogočih vrst lesa in vse lepo prebavi brez vsakih motenj. Ampak takrat, pred stoletjem, ji je Reka dala le prevelik grižljaj. Nanosila ji je toliko izruvanega drevja, toliko hlodov z reških žag, toliko mlinarskih stranišč in svinjakov, da je siromašna jama morala dobiti zapeko. Ko boste prihodnjič posetili Škocjansko jamo, vprašajte o tem vodnika. Povedal vam bo letnico tiste silovite povodnji in pokazal vam bo znamenje, do kje je voda takrat segla. Ko bi Škocjanci tedaj imeli pri rokah lekarno, bi jami morda znali kaj pomagati. Stresli bi vanjo na primer vrečo grenke soli ali kalomela. Gotovo bi se počutila tudi olajšano, če bi na onem koncu v Štivanu pri Devinu napravili temeljit klistir z »žajfnico«. Ricinovo olje in še marsikaj drugega bi ji koristilo. Žal, pred stoletjem niso bili ljudje tako pametni, kot smo danes mi. Jama je zbolela na zapeki, imela je davico in ni mogla več požirati.

Posledice so bile hude.

Trmoglava Reka je brezobzirno pošiljala svoje velikanske množine vode jami, ki jih — vsa bolna in drhteča — ni mogla več sprejemati. Kaj zdaj? I, kaj! Voda je bila le malo časa v zadregi. Začela je plezati po pečinah navzgor in se vračati po strugi nazaj. Struga je bila ponekod ozka, ponekod pa ne in kjer ni bila ozka, se je razlila na levo in desno in iskala

prikladnih prostorov. Mlin za mlinom je obkolila in pokrila, ni pa mogla pri prvih mlinih zasačiti mlinarjev, ki so znali pravočasno odnesti pete. Škoda! Ko je vodni nastop dosegel Staramavšnik, se mlinar še ni zavedel, kaj mu preti. Zavedel se je sicer kmalu, a takrat je bilo že prepozno — voda ga je bila obkolila. Umaknil se je v prvo nadstropje, a tudi voda je našla pot tja. Zlezal je na podstrešje, ali voda se tudi te višine ni prestrašila. Prebil se je na streho. Od tam je že videl ljudi iz bližnjih vasi, ki so mu z oddaljenih bregov prijateljsko mahali s klobuki.

Ako bi ljudje tedaj prinesli skupaj vrvi in iz skedenjskih vrat naredili zasilen splav, bi siromaka lahko tokov ali vrtincev. Toda kdo naj se ob takem času rešili, saj voda je le naraščala in ni delala nikakih odbiva od prizora, kakršnega niso še nikoli videle vremske oči. Kdo pa je imel doslej priložnost videti tako povodenj ali pa živega človeka, ki se utaplja. Le nekateri pobožnejši so se spomnili na mlinarjevo neumrjočo dušo in so tekli klicat župnika, da bi mu dal odvezo. Župnik, zvest svojemu poklicu, je prišel in mlinar, čepeč na slemenu strehe, mu je na razdaljo dvajsetih ali tridesetih metrov glasno našteval svoje grehe. Navzoči so sicer vljudno gledali proti nebu in pobožno sklepali roke, vendar so skrbno pazili, da bi jim ne ušla nobena beseda. Prav razločno so čuli, kako grdo se je mlinar svoječasno ženil in kolikokrat jih je opeharil pri merici. Po končani spovedi je zmolil še »grevengo« in župnik mu je podelil sveto obvezo. Ni ga dal v sveto olje, kakor so pravili. Med njim in mlinarjem je bil le premoker prepad.

Ko so bili vsi računi zaključeni in podpisani, je mlinar lepo zdrknul s slemena v vodo in v strahu božjem utonil. Če bi tega tedaj ne bil storil, bi mu prijatelji ne bili nikoli odpustili.

Kako uro zatem je silni pritisk vode zlomil oviro v Škocjanski jami. Nekoliko ur še in vse je bilo zopet tako, kot bi zmeraj moralo biti. V bližini Staramavšnika so našli ljudje mlinarja, spokojno ležečega v blatu. Škocjanska jama je popolnoma ozdravela in ni nikoli več napravila take burke.

Rodna gruda odgovarja na vaša vprašanja

Kaj moram napraviti, če hočem potovati v Jugoslavijo na dopust?

Predvsem si morate preskrbeti potni list, če ga še nimate. Jugoslovanski državljani v inozemstvu, ki so še brez potnega lista, naj čimprej pošljejo svojo prošnjo za izdajo potnega lista na pristojno jugoslovansko diplomatsko-konzularno predstavništvo v državi, kjer imajo stalno bivališče. Naslove naših predstavništev v raznih državah objavljamo postopoma v Rodni grudi. Če pa potni list že imate, bodisi jugoslovanskega bodisi tujega, potem morate prositi na jugoslovanskem predstavništvu za izdajo vize za obisk v vaš potni list. To lahko stori za vas tudi kaka potovalna agencija, ki ji izročite potni list, ona pa vam bo poskrbela vse drugo v zvezi s potovanjem.

Jugoslovanske vize ne potrebujejo rojaki, ki živijo v naslednjih državah: v Švedski, Danski, Norveški, na Islandu, v Finski, Poljski, Tunisu in Maroku.

Po mednarodnem dogovoru v nekaterih državah našim izseljencem ni treba plačati takse za jugoslovansko vizo. Te države so: Romunija, ZAR, Alžir, CSSR, ZSSR, Bolgarija, Luxemburg, ZDA, Pakistan, Indija, Iran, DR Nemčija, Belgija, Irak, Japonska, Sirija, Holandija, Mali, Izrael, Afganistan in Kuba.

Kako je z vizami za sosedne države?

Rojaki, ki se s tujimi potnimi listi mude na obisku v Jugoslaviji za daljši čas, radi obiskujejo tudi sosedne države, še posebno, če imajo tamkaj kakšne sorodnike ali prijatelje. Potujejo pa radi tudi zato, da si ogledajo zanimiva mesta in posebnosti v bližnjih državah. V tem primeru jih zanima, kako je z vizami za te države. V pojasnilo jim lahko povemo, da ne potrebujejo nikakih vstopnih viz za Avstrijo, Italijo, Švico, Francijo, Nemčijo, Anglijo, tj. za nobeno od zahodnoevropskih držav. Potrebujejo samo povratno vizo za Jugoslavijo, ki jo lahko dobijo na občini, v kateri so začasno prijavljeni. V primeru, da si take povratne vize ne preskrbijo, bodisi da so v času, ko potujejo v eno omenjenih držav, oddaljeni od občine, v kateri so pripravljeni, in jim je od rok voziti se nalašč zato v kraj prijavljenega bivališča, bodisi, da so se za to nanagloma odločili, ko so že ravno na izletu oziroma potovanju, potem dobijo vstopno vizo za Jugoslavijo na meji, ko se bodo vračali. To je urejeno med postankom vlaka oziroma avtobusa na obmejnem bloku razmeroma hitro in enostavno.

1
Divača

2
Na našem novem letališču Brnik imajo potniki na razpologo prave kranjske marele, če dežuje (Foto: J. Vetrovec)

In jugoslovanske vize pozimi?

Pozimi, ko imamo v Jugoslaviji tudi veliko zimskih turistov in izseljencev, ki prihajajo na dopust ob novoletnih praznikih, velja glede viz isto, kot smo povedali v prejšnjem odstavku, samo da jim na občini začasnega bivališča za povratne vize sploh ni treba prositi, marveč dobijo vsi, ki bi iz Jugoslavije šli na krajši obisk v katero sosednih držav, vstopno jugoslovansko vizo ob povratku na meji.

Ali si lahko v Jugoslaviji izposodim avto? Če pripeljem avto s seboj, koliko časa ga smem imeti tam neocarinenega. Ali so kake težave pri tem?

Podjetje Kompas je že v sezoni leta 1964 uvedlo izposojanje osebnih avtomobilov raznih znamk. Izposojnino obračunava po posebni tarifi in je odvisna cena od tega, kakšne znamke je avtomobil. Cenik lahko zahtevate pri podjetju: Kompas, Ljubljana, Titova c. 12.

Brez nadaljnega se lahko pripeljete v Jugoslavijo z lastnim avtomobilom in ostanete tu z njim, ne da bi vam bilo treba plačati carino, eno leto. Po preteku tega časa je treba avtomobil ocariniti, ga odpeljati iz Jugoslavije, ali pa ga izročiti pod carinski nadzor do svojega naslednjega obiska. Ta predpis je prilagojen predvsem za naše izseljence, ki prihajajo na obisk iz prekomorskih držav vsako leto ali dve. Če izročite svoj avtomobil pod carinski nadzor, jih bo ob njihovem naslednjem obisku že čakal na mestu in jim ne bo treba plačevati dragih stroškov za prevoz avtomobila z ladjo sem in nazaj.

Ali imamo pri nakupu blaga z devizami v Jugoslaviji kaj popusta in kako je s tem popustom?

V Jugoslaviji imamo za enkrat tri večja podjetja, ki se ukvarjajo izključno s prodajo za tuja plačilna sredstva z 20% popustom. To so: JUGOEXPORT, Beograd, VRAČAR, Beograd in BRODOKOMERC, Rijeka. Podjetje JUGOEXPORT vam na željo pošlje svoj katalog, v katerem so imenovani vsi predmeti, ki jih pri njem lahko nabavite, obenem s cenami in pojasnilom glede plačila. Med drugim prodaja razne stroje, električne aparate, motorna vozila, pohištvo, preproge, gradbeni material in celo montažne hišice. Verjetno imata podobne kataloge tudi drugi dve podjetji. Podjetje Jugoexport ima v Ljubljani svojo informacijsko pisarno, in sicer v Vrhovnikovi ulici 22.

Poleg tega pa je po vsej Jugoslaviji, torej tudi pri nas v Sloveniji, v vseh večjih mestih in turističnih krajih vedno več trgovin, ki prodajajo najrazličnejše blago za tujo valuto. Kupci s tujimi plačilnimi sredstvi uživajo pri nakupu 20 % popust, če se izkažejo s tujim ali s stalnim jugoslovanskim potnim listom. V zadnjem času se pripravljajo razširjenje tega predpisa tudi na druge jugoslovanske državljane, ki imajo potni list, iz katerega je razvidno, da je njihovo stalno bivališče v inozemstvu in prihajajo v Jugoslavijo z vstopno in izstopno vizo.

Ali lahko vlagamo devize v Narodno banko in kako lahko z njimi razpolagamo?

Jugoslovanskim državljanom, ki so začasno zaposleni v inozemstvu, je s posebnim predpisom omogočeno, da lahko svoje prihranke v devizah nalože na osebnih deviznih računih pri Narodni banki v Jugoslaviji. Naložena sredstva se obrestujejo prav tako v devizah, in sicer devizni računi brez odpovednega roka s 3 %, z odpovednim rokom treh mesecev s 4 %, z odpovednim rokom šestih mesecev s 5 % in z odpovednim rokom 12 mesecev s 6 % obrestmi na leto.

Lastniki deviznih računov lahko izkoristijo položena sredstva za vsa devizna plačila v državi in v inozemstvu tako v času bivanja v inozemstvu, kakor tudi po povratku v Jugoslavijo. Devize je mogoče uporabljati za osebne potrebe lastnika računa in članice njegove ožje družine (zakonski drug, otroci, starši):

- za vsa plačila v inozemstvu vključno kupnino za tuja motorna vozila (avtomobil, motocikel, moped),
- za nabavo potniških avtomobilov domače proizvodnje, ki jih plačajo s tujimi plačilnimi sredstvi s popustom na domače cene (ta popust znaša sedaj 30 % na domače cene),

- za plačilo drugega industrijskega blaga pri domačih proizvodnih organizacijah, ki so pooblaščenice za prodajo blaga za tuja plačilna sredstva s popustom, ki znaša sedaj 20 % na domače cene.

- za nakup blaga s tujimi plačilnimi sredstvi v konsignacijskih skladiščih inozemskih podjetij v Jugoslaviji,

- za kritje potnih stroškov (dviganje deviz na potni list, in

- za dinarska plačila v Jugoslaviji.

Lastniki deviznih računov lahko poleg tega tudi iz naloženih sredstev kupujejo z 20 % popustom v pooblaščenih trgovinah, ki prodajajo blago za tuje turiste.

Devizni računi se torej lahko nalože brez odpovednega roka ali z odpovednim rokom, od česar je odvisna višina obrestne mere. V primeru, da lastnik deviznega računa z določenim odpovednim rokom nenadoma potrebuje denar, mu Narodna banka izplača zahtevano vsoto tudi takoj ob prejemu naloga, s tem, da se za vlogo zniža obrestna mera na 3 %.

Devizni računi se vodijo pri vseh centralah in filialah Narodne banke Jugoslavije. Račun se odpre na pismeno zahtevo pri tistem sedežu Narodne banke, pri katerem to želi zainteresirani vlagatelj. Za odpiranje deviznih računov imajo Narodne banke posebne formularje, ki jih je treba izpolniti in odposlati po pošti Narodni banki v kraju, kjer naj se odpre devizni račun. Če takega formularja interesent nima,

lahko odpre devizni račun z navadnim pismom ali z nakazilom zneska v tuji valuti na sedež banke, pri katerem namerava odpreti devizni račun, s tem, da pri nakazilu označi, da naj se mu odpre devizni račun. V obrazcu ali v pismu naj lastnik deviznega računa tudi sporoči banki, če želi naložiti sredstva v devizah na odpovedni rok.

Vplačila na račun se lahko izvrše preko vsake inozemske banke, iz Avstrije, Belgije, Francije, Italije, ZR Nemčije, Švice in Švedske pa tudi s poštnimi nakazili.

Izplačila z deviznih računov pa se izvrše na podlagi običajnih pisem (nalogov), v katerih je treba navesti številko računa, pod katerim se vodi naložena devizna vloga, iz katere naj se izvrši izplačilo, znesek, ki ga je treba izplačati in točen naslov koristnika. Vse naloge za izplačilo je treba podpisati s polnim čitljivim imenom in priimkom.

Po vsakem vplačilu ali izplačilu dobi lastnik računa obvestilo o nastali spremembi salda na računu.

Jugoslovanski izseljenci in izseljenci povratniki, ki so se izselili iz Jugoslavije pred 6. aprilom 1941, ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo zdaj, pa lahko vlagajo svoje prihranke v tujih valutah pri Narodni banki v Jugoslaviji tudi na hranilnih vlogah.

Za našečasne izseljence v inozemstvu in za izseljence-povratnike v SFRJ prihajajo v poštev nekatere adolročila nove uredbe, ki je izšla konec decembra 1964, po kateri smejo imeti občani SFRJ naložene devize pri Narodni banki ter z njimi razpolagati.

Med drugim imajo lahko tako naložene:

- zneske, ki jih prihranijo pri dnevnicah, plači, štipendiji ali zaslužku od osebnega dohodka med prebivanjem v tujini;

- 30 % od zneskov, ki jih dobijo v tujini iz naslova pokojnine, invalidnine ali preživitve;

- 20 % od pomoči ali daril, ki jih dobivajo iz tujine;

- del zneskov, ki jih dobijo iz naslova dediščin in drugih prejemkov, katerega jim da na razpolago s posebno odločbo Zvezni sekretariat za finance.

Devize, ki jih Narodna banka obrestuje, smejo uporabljati v tisti valuti, v kateri so jih dobili. Izjemoma sme Narodna banka na zahtevo občana zaměnjati devize, če ima to možnost.

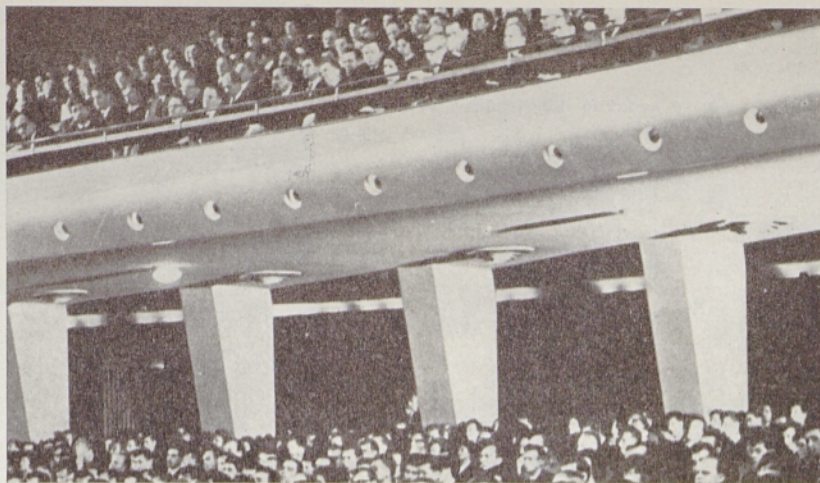
Lastnik sme naložene devize uporabljati za plačila v tujini in za plačila v Jugoslaviji skladno z veljavnimi predpisi za svoje osebne potrebe in za potrebe svojih ožjih družinskih članov.

Glede deviz, ki jih občani prejmejo, lahko zahtevajo od Narodne banke, naj jim poleg zneska, ki ga imajo pri njej na računu, dovoli, da s preostalim delom deviz plačajo domače blago pri pooblaščenih podjetjih ali letalske ali ladijske vozovnice tujim kompanijam. Če deviz, ki jih prejmejo, ne položijo na račun pri Narodni banki, jih lahko vse uporabijo za plačilo domačega blaga pri pooblaščenih podjetjih ali za plačilo letalskih in ladijskih vozovnic pri tujih kompanijah, za druge stroške potovanja v tujino pa jih smejo uporabiti do vrednosti nakazila, vendar največ do 75.000 din.

Zahtevo za razpolaganje z devizami je treba vložiti v šestih mesecih od obračuna nakazila.

PO DOMAČI DEŽELI

Pogled na del dvorane Doma sindikatov
v Beogradu med zasedanjem kongresa ZKJ

Preparat za zaščito lesa je pripravil profesor ljubljanske univerze dr. Ditrich Bogdan. Les, ki je prepariran s tem preparatom, ne gori in ne gnije. Za trg bo začelo izdelovati ta preparat podjetje »Silvaprodukt« iz Ljubljane iz izključno domačih surovin in je zanj že zdaj veliko zanimanje.

Avtomatično pralnico za avtobuse, ki opere avtobus v dveh in pol minutah je dobila Ljubljana. Nova naprava, ki se bo hitro izplačala, je dobavilo iz Italije podjetje Ljubljana transport

Industrijsko montažno podjetje v Ljubljani izdeluje televizijske pretvornike, ki jih bodo montirali v vseh oddaljenejših območjih in s tem omogočili boljši sprejem TV programa tudi v krajih, ki jih zasenčujejo gore. Pretvornike izdeluje v 9 izpopolnjenih in najsodobnejših tipih.

Elektronsko napravo za ugotavljanje nesreč, edinstveno v Evropi, je izdelal inženir Arsen Suman, strokovni sodelavec fakultete za elektroniko v Ljubljani. V napravo je vgrajenih več kot 50 transistorjev in je z njo mogoče meriti zavorno pot, živahnost motorja, reakcijski čas voznika, zavorno razdaljo, pa tudi različne sposobnosti voznika. Naprava ima svoj brzinomer in sproti ugotavlja prevoženo pot. Napravo bodo lahko s pridom uporabljale tovarne avtomobilov, gum in pa varnostne službe.

V Ljubljani v Šiški so odprli nov trgovski center. Zgradili so ga po najsodobnejših načelih in ga je projektiral inž. Miloš Bonča.

Predsednik republike Tito je odlikoval športnike. Miro Cerar je dobil red zasluge za narod z zlato zvezdo, waterpolisti so dobili red republike s srebrnim vencem, Fedor Gradišnik, Boris Gregorka in drugi pa red zasluge za narod s srebrnimi žarkii.

Ljubljanski Agrokombinat Emona kooperira s kmeti. Kmetje v okolici Kamnika in Lukovice redijo v kooperaciji 500 plemenskih krav in telic. 50.000 piščancev in 2000 prašičev. Kmetje so s sodelovanjem zadovoljni.

Za uveljavljenje delovnega človeka

V prvih decembrskih dneh je v Beogradu zasedal VIII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ki se ga je udeležilo 1442 izvoljenih delegatov iz vse Jugoslavije ter 29 tujih delegacij: iz Alžirije, Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češkoslovaške, Francije, Gane, Gvineje, Indije, Italije, Madžarske, Maroka, Mongolije, Nemčije, Poljske, Romunije, Sovjetske zveze, Španije, Švedske, Tunizije, ZAR ter predstavniki Čila, Finske, Japonske, Norveške in Švice. Predstavniki tujih delegacij so izročili pozdrave svojih strank in zaželeli članom ZKJ in delovnim ljudem Jugoslavije novih uspehov pri delu in v boju za socializem. Hkrati pa so tudi nakazali stališča svojih strank do nekaterih notranjih in mednarodnih vprašanj. Kongres je prejel tudi veliko število pozdravnih brzojavk in pisem iz domovine in tujine. Delo kongresa pa niso spremljali le prisotni domači in tuji delegati, temveč vsi narodi Jugoslavije in mnogi napredni ljudje iz vseh delov sveta. V mnogih naših podjetjih so delavci kar v delavnicah poslušali in na televizijskih zaslonih spremljali delo kongresa ali pa so se zbirali na cestah in v javnih lokalih, kjer so jim zvočniki in televizorji posredovali govore in referate naših in tujih predstavnikov.

Kongres je zasedal v veliki dvorani Doma sindikatov in po prirodnem otvoritvenem pozdravu beograjskih šolarjev je imel uvodni referat generalni sekretar ZKJ Josip Broz Tito, ki je imel širok odmev doma in po svetu. Predsednik Tito je poudaril, da mora VIII. kongres pogumno očistiti našo pot vsega, kar nas še vedno vleče nazaj in zavira nadaljnjo krepitev vloge delovnega človeka na vseh področjih odločanja o družbenih vprašanjih. Govoreč o mednarodnem položaju, je prikazal našo mednarodno politiko, ki se dosledno bori za mir, za miroljubno sodelovanje med narodi, za popolno odpravo kolonializma in za ustvaritev mednarodnih odnosov, ki naj človeštvo rešijo strahu pred vojnimi katastrofami. Ta politika je naši državi prinesla velik ugled in mnogo prijateljev po vsem svetu. »Naši nadaljnji uspehi v notranjem razvoju,« je med drugim dejal predsednik Tito, »bodo torej poročstvo, da bomo naš ugled v zunanjem svetu ne le ohranili, marveč še bolj okrepiili.«

Po referatu Josipa Broza Tita so se v naslednjih dneh zvrstili še referati Edvarda Kardelja, Aleksandra Rankovića, Veljka Vlahovića in Lazara Koliševskega.

1
Predsednik Tito, ki je bil ponovno enoglasno izvoljen za sekretarja ZKJ, med delegati na kongresu

2
V Trebnjem so nedavno dobili zdravstveni dom (Foto: P. Romanič)

3
Nova šola v Sevnici

1 | 2
| 3

V Kamniku so odprli zavod za usposabljanje invalidske mladine. Gojenci so se v poslopja vselili že z novim šolskim letom, vendar vsa dela takrat še niso bila končana. Zdaj so uredili še okolico, asfaltirali dovozno cesto, zgradili transformator in uredili pisarniške prostore. Zavod ima internat za 170 gojencev, šolsko zgradbo z razredi in delavnicami, halo s telovadnico, zdravstveno-terapevtične prostore in kuhinjo z jedilnico. Zdaj je v zavodu predvsem mladina, ki ima posledice raznih bolezní, kot so otroška paraliza, obolenja kolka in hrbtenice, revmatična obolenja ali prirojene deformacije. V zavodu nudijo tej mladini zdravstvo nego in oskrbo, vzgojo in osnovno šolo, poklicno usmerjanje in usposabljanje ter kot končni smoter zaposlovanje.

Podjetje »Semesadika« iz Mengša je dobro izkoristilo jesensko sezono, saj je prodalo nad 6 milijonov drevesnih sadik, kakšne tri milijone jih pa še bodo.

V Kranju so dogradili novo bolnišnico za ginekologijo in porodništvo. S tem so gorenjske občine dobile že dolgo potrebno zdravstveno ustanovo.

Pod Mežakljo so Jeseničani uredili novo drsalno ploskev iz prednapetega betona in tribune. Tu bo del prizorišča svetovnega prvenstva v hokeju na ledu. Za prihodnje leto imajo v načrtu še prekriti drsališče in rekonstruirati strojne naprave v ledarni.

V »Iskri« tovarni elektronskih merilnih instrumentov v Horjulu pri Ljubljani izdelujejo digitalne elektronske računalnike že serijsko. Po mednarodni pogodbi izdelujejo tudi določene vezne komplete za zahodnonemško tovarno »Zuse«, v zameno pa dobijo nekaj drugih sestavnih delov, da z njimi kompletirajo svojo proizvodnjo računalnikov. Zanimivo je, da spajkajo vezja pri nas ženske, v Nemčiji pa moški in izkazalo se je, da delavke v »Iskri« enako hitro vežejo sestavne elemente, toda naredijo pri tem manj napak kot delavci v Nemčiji.

Središče Litije — Valvazorjev trg bo dobil nov videz. Porušili bodo zgradbe, ki jih je poškodoval lanski potres, zgradili nove, uredili pa bodo tudi parkirni prostor.

Kongres je trajal sedem dni. Od navzočih delegatov se je prišlo k besedi blizu dvesto diskutantov. Tisti, ki niso prišli na vrsto, so oddali napisano, kar so se namenili povedati. Iz ust delegatov so govorili vsi državljani naše dežele, naši delovni ljudje iz mest in podeželja, iz tovarn, ustanov, šol in znanstvenih institucij.

Odkrito in brez ovinkov je kongres spregovoril o vsem, kar živo zadeva našega delovnega človeka. V času med obema kongresoma smo nesporno dosegli ogromne uspehe. Kongres je ugotovil velik napredek v proizvodnji in razvoju družbenega samoupravljanja. Toda nič ni tako dobrega, da bi ne moglo biti boljše. V tem času se je nabralo tudi precej negativnega, kar je upravičeno razburjalo ljudi. Tudi o tem je kongres odkrito razpravljalo.

Uveljavljanje našega delovnega človeka in učvrstitev gospodarstva v novih pogojih je bilo osrednje vodilo razprav, ki so posegle na vsa področja naše dejavnosti: na gospodarsko, na področje o delavskem in družbenem samoupravljanju, na področje naše kulture in na odnose med jugoslovanskimi narodi. Nemogoče je v kratkih stvkih zajeti vso bogato in raznoliko vsebino kongresa, ki je v sklepkih svoje resolucije odkrito in odločno nakazal osnovne probleme in naloge našega nadaljnega razvoja. Delegati so se razšli z občutkom, da so problemi našega družbenega razvoja razčiščeni do kraja.

Za generalnega sekretarja Zveze komunistov Jugoslavije je bil ponovno soglasno izvoljen tovariš Tito. Njegovo izvolitev so udeleženci kongresa viharno pozdravili, z njimi pa vsi naši ljudje, ki so spremljali kongres ves čas z velikim zanimanjem po radijskih in televizijskih oddajah.

Tudi v svetu je imel VIII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije velik odmev. Tisk, agencije in radijske postaje so izčrpno poročale o poteku kongresa. Zlasti izčrpna poročila so posvetili zaključni seji kongresa, nekaterim sklepom resolucije ter ponovni izvolitvi Josipa Broza Tita za generalnega sekretarja ZKJ. Naglašali so, da je ponovna izvolitev Josipa Broza-Tita za generalnega sekretarja dokaz zaupanja vanj in njegove velike priljubljenosti pri jugoslovanskih državljanih, ne glede na to, ali so komunisti ali ne.

Kaj smo novega naredili

Na dan republike so slovesno izročili prometu 49 km dolg odsek jadranske magistrale Kolašin—Bijelo polje, ki ga je sedem mesecev gradilo nad 20.000 fantov in deklet iz vseh delov naše države in iz drugih dežel sveta. Delo je bilo naporno in težavno, še zlasti, ker ga je oviralo dolgotrajno hudo deževje; a ob otvoritveni svečanosti,

ko so v lepem, sončnem dnevu plapolale naše zastave in je komandant mladinskih delovnih brigad prebral brzojavno pismo predsednika Tita s pozdravi in čestitkami, so bile vse težave pozabljene; ostalo je le veselje nad uspehom pa hvaležnost vseh tamkajšnjih prebivalcev, ki jim je nova cesta odprla pot v svet. Predsednik Tito je odlikoval graditelje jadranske magistrale, med njimi tudi mladinske brigade iz Maribora, Celja, Kopra in Ljubljane.

Mnogi delovni kolektivi širom Jugoslavije so proslavili praznik republike z otvoritvijo novih proizvodnih objektov, odprli so mnogo novih šol, zdravstvenih domov, novih cest in v mnogih vaseh je prvokrat zagorela električna luč.

V Ljubljani na Viču so odprli novo tovarno vijakov. Ta se je razvila iz manjše obrtne delavnice v eno največjih tovarn vijakov v Jugoslaviji.

V Stožicah pri Ljubljani so odprli novo telovadnico, poleg te pa so zgradili otroško igrišče »Čebelice in medvedki« za najmlajše prebivalce Stožic.

Končali so dela pri elektrifikaciji gorenjske proge in tako je pred praznikom prvič peljal iz Ljubljane na Jesenice električni vlak — poskusna vožnja je trajala le 46 minut. Progo niso le elektrificirali, ampak so jo na nekaterih odsekih tudi povsem prenovili, tako da dopuščajo nove trase večjo hitrost — do 100 km in celo več. Za potrebe potniškega prometa smo uvozili iz Poljske tri kompozicije električnih vlakov, ki bodo odslej redno vozili na gorenjski progi.

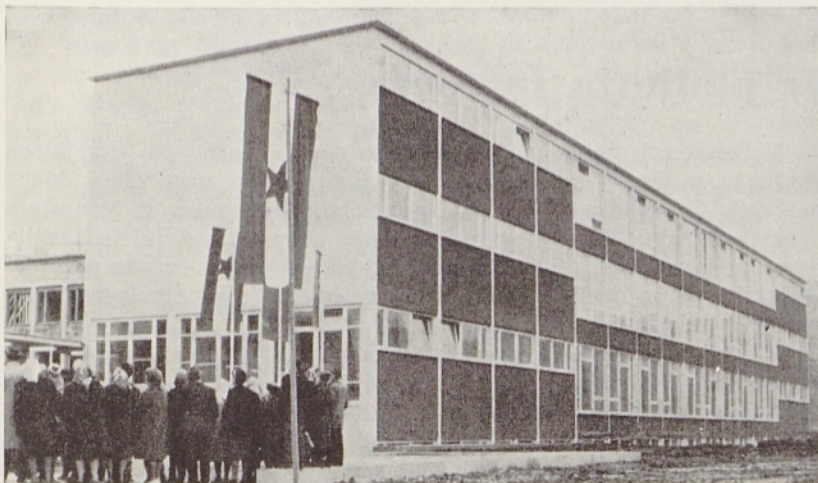
V Beli krajini so pred dnevom republike slovesno odprli novo asfaltirano cesto od Metlike do Črnomlja, dolgo 20 km. V Semiču pa se je »Iskrina« tovarna kondenzatorjev preselila iz provizorijev v sodoben industrijski objekt.

V Novem mestu so odprli gostinsko šolo. V Trebnjem je bila otvoritev novega zdravstvenega doma ter nove pošte z avtomatsko telefonsko centralo. Tudi v Mirni pri Trebnjem so odprli novo zdravstveno in lekarniško postajo.

Prebivalci Pomurja po počastili praznik republike s pomembnimi gospodarskimi in komunalnimi pridobitvami; ena teh je otvoritev novega obrata tovarne kovinske galanterije »Primat« v Lendavi. V Murski Soboti so se v novi stanovanjski blok vselili prvi stanovalci.

V Šetarovi pri Lenartu v Slovenskih goricah so odprli novo farmo za pitanje mlade govedi. Mestno vrtnarstvo Maribor je zgradilo nov rastlinjak in z njim pridobilo 1000 kvadratnih metrov pokritega prostora, ki je sodobno urejen in opremljen z avtomatsko kurilno napravo. Mariborsko podjetje »Atmos« je dobilo novo proizvodno dvorano.

Člani sekcije raketarjev aerokluba Celje so uspešno izstrelili dva metra dolgo raketo, ki so jo sami izdelali.

Urejen Valvazorjev trg bo pomembna pridobitev za Litijo.

Poslovno združenje »Rudis«, Trbovlje raziskuje nahajališče rud v Alžiriji, enako pogodbo za raziskovanja rudnih nahajališč pa je sklenilo tudi z Združeno arabsko republiko.

»Metalna« iz Maribora je dobavila hidroopremo za pet objektov namakalnega sistema na Ceylonu v vrednosti 400.000 dolarjev. Na jezu elektrarne nedaleč od Kalkute pa je »Metalna« postavila žerjav, težak 320 ton.

Tovarna kovinskih izdelkov in plastičnih mas »Jože Kerenčič« iz Ormoža je izdelala za več kot pol milijarde izdelkov, ki so jih deloma že tudi začeli izvažati. Za Grčijo so izdelali specialni kuhinjski pribor.

Petina bizeljskih vinogradov že obnovljena. Zdaj pa se borijo za investicijska sredstva za gradnjo sodobne predelovalne kleti. Vse kaže, da bo Bizeljsko dobilo naj-sodobnejšo strojno opremo za predelovalno klet, ki bo edina te vrste v Sloveniji.

Kmetijska zadruga Petrovci goji piščance za cvrtje. Na leto lahko spitajo 200.000 piščancev; zmogljivost pa bodo še povečali, da bodo lahko spitali letno 600.000 piščancev. Obenem so ustanovili samostojni lovski obrat. Jeseni so jih že obiskali prvi gostje iz tujine, ki so bili z odstrelom zelo zadovoljni.

Za splošno plovbo iz Pirana so v ladjedelnici Uljanik v Puli splovili novo motorno tovorno ladjo »Ljutomer« z nosilnostjo 8500 ton. Njena hitrost bo 17 vozlov na uro.

Aerotaksi služba v Ajdovščini. Za turistične namene in za potrebe poslovnih ljudi je letalski center Ajdovščine nabavil dvomotorno štirisedežno letalo, ki bo po naročilu potnikov prevažalo turiste v Bovec, Piran, Bled, Ljubljano, Zagreb, Beograd in drugam.

Podjetje »Avtopromet« iz Nove Gorice je nabavilo 20 novih avtobusov, da bo na domemstilo izrabljena vozila in nudilo potnikom lepšo in kulturnejšo vožnjo.

1
Nova tovarna v Senožečah

2
Metka Pirčeva vsak dan prinaša kosilo
onemogli sosedi (Foto: A. Agnič)

1 | 2

Tudi v Sentjurju pri Bregu že teče voda. Vodovod je zgradilo 12 hišnih lastnikov, napeljali pa ga bodo še do železniške postaje Breg in petih bližnjih sosedov. Ljudje si bodo lahko uredili sanitarne naprave, veseli pa so že same pitne vode, saj so morali do sedaj piti kapnico in talno vodo.

Novomeško podjetje »Kremen« gradi novo steklaro za proizvodnjo ravnega stekla. Delovala bo po sistemu »Fourcault« in bo proizvodnja v njej stekla predvidoma sredi leta.

»Metalna« v Krmelju bo izdelala 36 žerjavov za zahodnonemško firmo Liebherr. Njen predstavnik, ki je prevzel prvo kompozicijo sestavnih delov, je bil z izdelavo nadvse zadovoljen. »Metalna« pa je poleg izvoznih obveznosti izdelala tudi okrog 80 žerjavov za domače potrebe.

Tovarna konfekcije »Lisca« v Sevnici povečuje svoje proizvodne zmogljivosti. Rekonstrukcija tovarne bo zahtevala približno 90 milijonov dinarjev, od tega bodo porabili 60 milijonov za nove stroje, ki jih bo treba uvoziti. Konfekcija »Lisca« že pošilja svoje izdelke na tuja tržišča, zato želijo svojo proizvodnjo povečati in s tem zaposliti večje število ženske delovne sile, ki je na sevniškem področju dovolj.

Tovarna šivalnih strojev »Mirna« slavi desetletnico svojega obstoja. Glavna bodoča naloga tovarne je — izvoz.

»Cekinček«, ocvrt krompirček v lističih, ki ga izdeluje kmetijska zadruga Trebnje »Greda« na Mirni, si hitro utira pot na trg. Z redno proizvodnjo so začeli zadnjo pomlad, zdaj pa že potuje po vsej Jugoslaviji; po njem radi segajo zlasti tuji turisti.

V Trbovljah so odprli gradbeno šolo za odrasle, ki se je bodo v zimskih mesecih udeležili vsi tisti gradbeni delavci, ki se žele še bolj usposobiti za delo, ki ga opravljajo.

Zveza društev prijateljev mladine je obdarovala 92 socialno ogroženih otrok iz trboveljskih in okoliških šol. Otroci so dobili razno perilo, čevlje, jopice, plašče, trenirke, obenem pa so otroke pogostili z raznimi dobrotami, ki so ljube otroškemu želodčku.

Proslav in družabnih prireditev na Goriškem so se udeležili tudi številni prebivalci iz zamejstva, saj so bila na praznične dni gostišča na Goriškem in v Posočju zelo dobro obiskana.

V Postojni je gradbeno podjetje »Primorje« končalo z gradnjo delavskega naselja, v katerega so se preselili delavci, ki so doslej stanovali v začasnih bivališčih. V Planini so odprli preurejen gostinski obrat »Pod Grmado«.

Podobno so slavili praznik po vseh republikah Jugoslavije. Na Malem Lošinju na primer so ga praznovali z otvoritvijo električnega omrežja, ki bo otoku Lošinju in velikemu delu otoka Cresa dovajalo elektriko s kopnega. V zagrebškem podjetju »Vinoprodukt« so odprli nov obrat. V Črni gori so splovili novo ladjo z nosilnostjo 12.300 ton.

Za praznik republike je predsednik Tito podelil mnoga odlikovanja. Red zasluge za narod z zlato zvezdo je dobilo uredništvo dnevnika »Delo« kot priznanje za uspešno nadaljevanje tradicije »Ljudske pravice«, ki je prvič izšla pred tridesetimi leti.

Odlikovanje za njihovo življenjsko delo je dobilo šest uglednih javnih in kulturnih delavcev: profesorica Sidonija Jeras, univerzitetna profesorja dr. Jovan Hadži in dr. Jože Rant so bili odlikovani z redom zasluge za narod z zlato zvezdo. Dr. Srečko Brodar, znanstveni sodelavec SAZU Alfonz Gspan in podsekretar za finance Janko Dekleva pa z redom dela z rdečo zastavo.

Predsednik Tito je ob prazniku izdal odlok o pomilostitvi, nekaterim pa so znižali kazni.

Dan republike pa nismo slavili le v Jugoslaviji; z nami so ga slavili tudi mnogi naši izseljenci na vseh koncih sveta.

Iz podjetja tovarna

V Senožečah na Primorskem imajo novo tovarno, ki je v ponos kraju in v veselje prebivalcem, saj je mnogim preskrbela dober zaslužek. Tovarna se je razvila iz mizarske delavnice, ki je nastala v prvih povojnih letih. To je bilo v času obnove naše dežele. Izoblikoval se je majhen, priden kolektiv. Izdelovali so pisarniško opremo, delavnice so pa imeli v prostorih, ki so bili pač na razpolago, nekaj celo v nekdanjih hlevih.

Mlado podjetje se je lepo razvijalo in z leti je število zaposlenih raslo. Pred dvajsetimi leti so se odločili za specializirano proizvodnjo: za izdelovanje lesenih ohišij za radijske in televizijske aparate Kupcev jim ni bilo treba iskati. Prišli so sami. Solidni izdelki so jih pritegnili. Tako so vso letošnjo proizvodnjo prodali kar enemu

samemu kupcu in že sklepajo pogodbe za prihodnje leto. Za izdelke se zanimajo tudi v tujini in bo v prihodnje podjetje svoje izdelke tudi izvažalo, vsaj toliko, kolikor potrebujejo zase reprodukcijskega materiala iz uvoza.

Novi tovarniški prostori, v katere so se letos vselili, z obsežno industrijsko halo, veliko okoli 1300 kvadratnih metrov, jim bodo omogočili znatno povečanje dejavnosti. Nova tovarna je veljala okoli 95 milijonov dinarjev, dobro polovico teh sredstev je prispevala tovarna iz lastnih sredstev. Čeprav nimajo novih strojev, bo zaradi boljše organizacije dela, ki je mogoča v novih prostorih, povečala storilnost za okrog 30 odstotkov. Zaradi povečane storilnosti so po sklepu delavskega sveta tudi primerno zvišali mesečne prejemke delavcem in uslužbencem.

V Vremski dolini urejajo novo podružnico, kjer so za začetek zaposlili 35 ljudi, predvsem delavcev, ki so izgubili delo v rudniku Timav v Vremskem Britofu, ki je prenehal delovati.

Mladina pomaga starim ljudem The young assist the old

Glavni odbor Rdečega križa Slovenije je lani spomladi razpisal tekmovalno med podmladkarji Rdečega križa o posameznih krajevni skupnosti.

Ko so zbirali rezultate, so izvedeli marsikaj lepega iz dela mladih podmladkarjev. Mladi člani Rdečega križa v Veliki Nedelji so se predvsem zavzeli za pomoč starim ljudem na kmetijah. Prinašajo jim vodo, živila iz doline, pripravljajo drva itd. Fantje in dekleta iz Miklavža pri Mariboru so se v šolskih počitnicah menjavali in pazili na majhne otroke zaposlenih staršev. Zlasti na otroke, ki živijo v bližini ribnika, kjer sta pred meseci utonila dva otroka.

Desetletna Cvetka iz Litije vsak dan prinaša hrano iz delavske menze ženici v sosesčini, ki je bolehna in sama ne more nikamor. Tudi pospravi ji rada in je vsa ponosna na svoje delo.

Slavka in Cita hodita pospravljat invalidu v Savo pri Litiji, ki je prebolel hudo bolezen in je ves onemogel. Vse mu pospravita, zašijeta, skuhata kot pravi mali gospodinji.

Vse to dokazuje, da se je humanost — ljubezen do človeka — uveljavila med našimi otroci in mladino v najlepši meri.

Our young people, members of the Red Cross organization, know how to make good use of the knowledge they have gotten in schools. Last year, the Red Cross Board of Slovenia organized a competition among young members in individual communities.

Examining the results, they learned of many a good work done by their young members. Children in Velika Nedelja, for instance, help elderly people on farms by carrying water and food from the valley, by chopping wood, etc.

During summer vacation, boys and girls from Miklavž near Maribor took turns in looking after employed parents' babies, especially those living near the pond in which two children drowned a few months ago.

The self-imposed task of the ten years old Cvetka, from Litija, is to bring an old sick woman her meals from the workers' restaurant. She also takes great pride in tidying the woman's house.

Slavka and Cita help an invalid worker who is still very weak after a prolonged illness. They straighten up his house, mend his clothes, and cook his meals, feeling like two true housewives.

The idea of humanity, the kindness of heart, has been well understood by our youth.

KULTURNI ZAPISKI

INA SLOKAN

Poslanstvo Prešernove družbe

Pisatelj Miško Kranjec

Na mednarodnem bienalu grafike v Tokiu je dobil »Mednarodni Grand Prix« in denarno nagrado za svoje tri grafike Slovenec Andrej Jemec. Na bienalu je 88 umetnikov iz 44 držav razstavilo skupaj 521 grafik. Od jugoslovanskih umetnikov so na tej veliki prireditvi razstavljali še Janez Bernik, Joža Horvat, Branko Miljuš in Miroslav Šutej.

Na mednarodnem knjižnem sejmu v Beogradu je žirija podelila založbi »Mladinska knjiga« iz Ljubljane tri nagrade: za najbolje opremljeno knjigo na področju znanstvene literature in učbenikov »Nemška vadnica«, na področju mladinske literature pa knjigama Ele Perocije »Za lahko noč otroci« in »Hišica iz kock« v opremi Lidije Osterčeve.

Skladatelj in dirigent Ciril Cvetko, ki je leta 1963 obogatil slovensko literaturo o glasbi z vzglednim priručnikom »Opera in njeni mojstri«, je izdal med rednimi knjigami Prešernove družbe za leto 1965 spis »Pogled v glasbeno umetnost«. V času, ko naši pedagoški krogi posvečajo hvale vredno pozornost glasbeni vzgoji mladine, to pa v obsegu in z metodami, kakor jih nismo poznali pri nas nikdar poprej, je 128 strani obsegajoča knjižica Cirila Cvetka tehten prispevek h glasbeni vzgoji odraslih. Čeprav je izšla v zbirki programsko ljudskih knjig, nudi po snovi in načinu obravnavanja več, kot bi pričakovali od izrazito poljudne knjige.

Ob 45-letnici jeseniške Svobode so imeli na Jesenicah prireditve z naslovom »Kultura ne pozna meja«. Razen ansambla narodnih plesov in komornega zbora domačega društva »Tone Čufar« ter pevskega

Pred menoj na mizi leže knjige iz zbirke, ki jo je letos izdala Prešernova družba. Šest knjig, vsaka po svoje je lepa, zanimiva, privlačna. Naš nesmrtni poet, po katerem nosi ta naša ljudska založba ime, bi se prav gotovo zadovoljno nasmehnil.

Letošnji koledar je na zunaj in po obliki čisto drugačen od dosedanjih. Po velikosti je enak drugim knjigam Prešernove družbe. Vsebinsko pa je izredno praktičen. Po vseh straneh teko koledarski dnevi, poleg pa se vrste različni praktični nasveti in važne spominske obletnice, skratska v malem vse, kar je potrebno, da človek v svojem vsakdanjem življenju ve in zna. In druge knjige?

Enajstorica živih, pretresljiva mladinska povest, ki jo je napisal pisatelj Anton Ingolič, je napisana po resničnem dogodku iz zadnje vojne. Dva odlična prevoda: romana znanega francoskega pisatelja naturalista Emila Zola: Tereza Raquin in knjiga reportaž: Odkritja v Mehiki, delo svetovno znanega novinarja reporterja Egona Ervina Kischea.

Ljubitelji cvetja pa bodo še posebej veseli knjige inž. Dušana Ogrina: Zelenje v našem okolju, v kateri bodo našli številne napotke za sodobno okrasitev stanovanj z rastlinami, za ureditev nasadov na vrtovih itd.

Kot izredno izdajo je letos svoji lepi zbirki Prešernova družba dodala še eno knjigo, ki jo dobe naročniki z doplačilom. O tej knjigi velja posebej spregovoriti, saj po svoji aktualnosti to res zasluži. Naslov te knjige je: »Turistični vodnik po Sloveniji«, ki ga je napisal naš znani strokovnjak na tem področju France Planina. V knjigi so po abecednem redu opisani vsi turistično pomembni kraji v Sloveniji. Pri vsakem je navedeno vse tisto, kar zanima turista: posebnosti in zanimivosti kraja, njegova prometna povezava, gostinski obrati, servisne delavnice, izleti itd. Za še boljšo orientacijo je knjigi priložen tudi podroben zemljevid Slovenije.

Urednik knjižnih izdaj Prešernove družbe je pisatelj Miško Kranjec. Čeprav hudo zaposlen, je rad privolil v kratek pomenek, v katerem smo zvedeli še marsikaj iz široke dejavnosti te naše popularne knjižne založbe.

Od ustanovitve leta 1953 do danes je Prešernova družba odposlala v slovenske domove že množico izbranih knjig, namenjenih razvedrilu in izobraževanju. Knjige Prešernove družbe so namenjene najširšim plastem bralcev.

Kdo so naročniki in kje jih je največ? To so ljudje iz naših tovarn, ustanov in šol. Največ naročnikov je v industrijskih krajih, dosti jih je po podeželju. Na desettisoče pošiljk odroma proti Štajerski, pa tja na Primorsko. Tudi na Dolenjskem in v Beli krajini radi bero knjižno béro Prešernove družbe, pa na Notranjskem in drugod. Mnogi tudi naročajo knjige za svoje sorodnike izseljence, pa tudi rojaki sami so v lepem številu med naročniki. Knjige potujejo med naše v evropskih deželah, pa sem in tja onstran morja. Ljudem doma in tudi izseljencem so se zbirke še posebej priljubile, odkar prilagajo poleg tudi barvne reprodukcije umetniških slik, ki danes vise na stenah že v številnih domovih doma in na tujem. Poleg knjig namreč Prešernova družba že vrsto let izdaja tudi barvne reprodukcije umetniških slik, ki jih izbira med najboljšimi deli

stare in nove slovenske umetnosti. Doslej je izdala že 20 reprodukcij v visokih nakladah.

In glavni namen za izdaje teh podob je ta, da bi bili domovi naših ljudi prijaznejši, bolj okusno opremljeni, da bi s sten izginil ničvredni kramarski kič, ki ga nevedni ljudje kupujejo in obešajo na zidove. V tem »boju«, če se to lahko tako reče, je Prešernova družba že dosegla lepe uspehe. Svoje delo bo nadaljevala. Letos bo izdala tri nove barvne slike, in sicer Lovra Janše: Gorsko krajino, Ferda Vesela: Prijateljici in Riharda Jakopiča: Savo. Vsak član dobi po izbiri eno izmed teh podob brezplačno. Z istim namenom je Prešernova družba izdala tudi zbirko voščilnic z motivi iz svetovne likovne umetnosti, ki so tiskane v večbarvni litografiji.

Ali uredništvo Prešernove družbe pri izbiri knjižnega programa upošteva tudi želje svojih članov? Tudi, kolikor je pač to mogoče. Te izluščijo največ iz poročil poverjenikov, ki se zberejo na vsakoletnih plenutih. Seveda mora biti knjižni program sestavljen že vnaprej. Tudi za prihodnje leto je program knjižne zbirke že izbran. Poleg koledarja bo Prešernova družba izdala še roman Mire Miheličeve: Zmeraj, nikoli, prevod romana Ernesta Hemingwaya: Imeti ali ne, potopisno povest Sergeja Sartakova: Po brzicah Čune, izbor pravljič iz svetovne mladinske književnosti in domače poljudnoznanstveno delo Emilijana Cevca: Slovenska umetnost.

Pa še druge izdaje Prešernove družbe? Mesečnik »Obzornik« izhaja že deseto leto. V tem času si je nabral širok krog naročnikov — starih in mladih. Tudi poskus izdajanja dobrih povesti, ki bodo poceni, je uspel. Knjižna zbirka žepnih romanov »Ljudska knjiga« se je med bralci priljubila. Doslej je v teh zbirkah Prešernova družba izdala že 62 knjig klasične in sodobne svetovne književnosti vseh zvrsti. Dobra knjiga mora biti pisana v lepem klenem jeziku, tega se uredništvo zaveda in posveča vso pozornost tudi kvaliteti prevodov teh povesti.

zboru Svobode Javornik-Koroška Bela, so nastopale tudi kulturne skupine iz Avstrije in Italije. Jeseničani, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, so bili navdušeni predvsem nad nastopi gostov, ki so peli slovenske oziroma italijanske pesmi. Prireditelji so zaključili z zborom iz Verdijeve opere »Nabucco«, ki so ga izvajali domačini, Korošci in Italijani hkrati v treh jezikih. Ob tej priložnosti so odprli tudi slikarsko razstavo, na kateri so sodelovali slikarji-amaterji iz Italije.

Mednarodna razstava ilustrirane otroške knjige je bila v Ljubljani. Razstava je prikazala prerez najrazličnejših modernih ilustriranih otroških knjig petindvajsetih držav.

V Pragi so odprli razstavo jugoslovanske sodobne grafike, ki je prikaz umetniškega delovanja naših grafikov v minulih desetih letih. Od Slovencev so razstavljali Božidar Jakac, Riko Debenjak in France Mihelič.

V Škalah pri Velenju so odkrili ostanke mastodonta, ki je baje živel pred dvemi ali več milijoni let. Doslej so našli dva okla, od katerih meri eden 2,20 m in ima ob korenu premer 19 cm. Razen tega so našli še šest zob, več prstnih členkov, nadleht, del rebra in hrbtenične trнке. Najdba ostankov ogromne živali sodi v obdobje zgodnjega pliocena.

■ **Slovenski pevski zbori na Tržaškem, ki so nastopili ob otvoritvi Slovenskega kulturnega doma v Trstu**

Domači krajini

*V milih jutrih otroštva
si k meni pošiljala ptice
in po brinju dišeče sadove.
Delovni dan te razsul je
med trdimi grudami polja
in po zelenju ozarj in trat.
A jaz sem te našel
v slovesnosti praznikov
med živino, ljudmi in med hišami.*

*Videl sem te, kadar so trudni ljudje
posedli na čolne nemirnih sanj,
bila si v utripanju njihovih žil.
Pozno v noči postala dekle si,
ki brenka na mandolino
pesmi z otokov novih upov.*

*Povsod si bila pričujoča
v skrivnostih vetra, ki stalno prihaja
in gre,
in v vonjih, ki jih nosijo trave in bilke.
Z glasom zvezdnih noči,
s tem močnim glasom prostranstev,
poklicala sta te nebo in obzorje.*

(Iz zbirke: IZ VRTOV LJUBEZNI)

Zvoki domovine za izseljence — zvočno revijo bo izdala tvrdka Jugoton. To bo kombinacija tekstovnih prispevkov in gramofonskih plošč in bo vsebovala najznačilnejše prispevke iz jugoslovanske politike, književnosti, zgodovine in folklore. Okrog 50 fotografij bo povezanih med tekst, zraven pa bo priloženih še šest gramofonskih plošč.

Revijo etnografskih in folklornih filmov balkanskih držav, ki je bila decembra v Nišu, so se udeležile Bolgarija, Madžarska in Grčija, vsaka s petimi do sedmimi filmi, jugoslovanski producenti pa so prijavili 23 del.

Ivo Andrić, jugoslovanski Nobelovec, je podaril svoja zbrana dela šoli v Antofagasti v Čilu, ki nosi njegove ime.

Zadnjo številko kalifornijskega tedenskega biltena »Komentarji Williama Winterja« so v celoti posvetili Jugoslaviji. Winter, znani televizijski komentator v Kaliforniji, obširno piše o politično-druženem sistemu Jugoslavije in ko popisuje vtise o svojem četrtem obisku pri nas, piše o presejnetljivem napredku jugoslovanskih narodov in poudarja, da je to ljudstvo doseglo skorajda čudežne uspehe.

Kulturno življenje v Slovenskem Primorju

Važno in dragoceno kulturno poslanstvo na Primorskem opravlja Slovensko tržaško gledališče, ki že skoraj dvajset let širi slovensko umetniško besedo med primorskim ljudstvom na tej in na oni strani meje. Ustanovljeno je bilo takoj po vojni in do nedavna so bili delovni pogoji za igralce vse prej kot ugodni. Ker so bili brez lastne gledališke hiše, so iskali gostoljubje vsepovsod, celo v malih, improviziranih podeželskih dvoranah, kjer so se morali preoblačiti in šminkati v nezakurjenih sobicah, včasih celo ob svečah.

V teh dvajsetih letih je tržaško gledališče z uspehom seznanjalo svoje občinstvo z našo in tujo gledališko umetnostjo, imelo je nekaj blestečih igralskih imen in je kljub vsem težkim pogojem delovalo kot redno gledališče. Z otvoritvijo Slovenskega kulturnega doma v Trstu pa se začne za tržaško gledališče novo obdobje.

Ker se že mudimo v Trstu, je prav, da omenimo še kulturnega poslanca pisane besede Borisa Pahorja, čigar roman »Mesto v zalivu« je pred kratkim izšel pri založbi Mladinska knjiga ter ilustratorja, primorskega grafika Spacala, čigar grafike bogatijo izdano knjigo.

»Slovenska, obala je v Pahorjevi knjigi dobila svojega pesnika,« je v spremni besedi napisal direktor ljubljanske Drame Bojan Štih, »kakor je našla v Lojzetu Spacalu svojega slikarja. Te kraške vasice, stisnjene sredi kamnitih bregov, vinogradov in morja, ta obala, ob kateri žive kakor na mrtvi straži slovenski ribiči, mornarji, kmetje, vinogradniki, delavci in posli, ki se čez dan izgubljajo po tržaških trgih, ulicah, delavnicah in obratih, ti kraji in ti ljudje so oživili pod pisateljevim peresom živo, plastično in prepričljivo. Prikupen, domač in iskren lirizem je razlit preko teh krajev in ljudi...«

Boris Pahor je napisal že lepo število črtic, novel in romanov in ga lahko uvrstimo v sam vrh slovenskih živečih pisateljev.

Tudi grafik Spacal, čeprav še mlad, se lahko pohvali z mnogimi uspehi. Doslej je sodeloval na mnogih razstavah v Italiji in je za svojo grafiko, lesorez in mozaik dobil že več priznanj in nagrad.

Zdaj pa se preselimo še tostran meje, kjer je kulturna, zlasti gledališka umetniška dejavnost zelo živa in bogata.

Letos slavi gledališče v Novi Gorici deseto obletnico svojega obstoja in dela. Doslej so uprizorili 48 premier, imeli so približno 800 nastopov pred 200.000 gledalci in so gostovali v 50 krajih Primorske in Gorenjske. Za začetek jubilejnega leta so pripravili lepo uspelo uprizoritev drame Ivana Cankarja »Za narodov blagor«.

Izolska dramska družina je za letošnjo prvo uprizoritev izbrala Molièrovo komedijo »Tartuffe«, ki jo je že nekajkrat igrala na domačem odru in na gostovanjih v Piranu, Koprju in drugih manjših krajih blizu in daleč.

Tudi Tolmin ima svoje amatersko gledališče, ki je že nekajkrat nastopalo na festivalu amaterskih odrov in se z gledališčem z Jesenic borilo za prvenstvo med amaterskimi gledališči.

Letovišče Piran pa je postalo drugi dom mnogih slovenskih umetnikov, predvsem likovnih, saj mesto ob morju s svojimi čudovitimi motivi naravnost vabi k slikanju. Tam iščeta umetniške inspiracije tudi pisatelj Ciril Kosmač in komponist Marjan Kozina.

Pomemben poslanec kulture in razumevanja med sosednimi narodi na naši zahodni meji je Radio Koper, ki že petnajst let prav uspešno opravlja svoje odgovorno delo. Za svoj trud in uspehe je bil kolektiv Radia Koper te dni odlikovan z redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, s katerim ga je odlikoval predsednik republike Josip Broz Tito.

Koroški akademski oktet vam bo zapel

Letos, predvidoma od 15. februarja do 15. marca, bo Koroški akademski oktet priredil koncertno turnejo po Avstriji, Zahodni Nemčiji, Nizozemski in Belgiji. Ansambel se s tem odziva vabilom, ki jih je prejel po uspehih na gostovanju v letu 1963. Izvajal bo samostojne koncerte v Saaru, Hessenu ter nekaterih mestih v Beneluxu (Eupen, Malmedy, Enschede itd.). Obenem bo snemal za radijske postaje v Saarbrückenu, Frankfurtu, Hilversumu itd.

Na tem gostovanju se bo oktet prvič predstavil tudi našim izseljencem. Med drugim so predvideni nastopi za naše rojake v Charleroiu, Herlenu, Brunssumu in nekaterih zahodnonemških mestih.

Do danes je oktet zapel poslušalcem že preko štiristokrat. S sistematičnim študijem se je izpopolnjeval od nastopa do nastopa in dosegel solidno umetniško raven. Pel je širom Slovenije in gostoval v Italiji, Avstriji, Zahodni Nemčiji, Belgiji, Nizozemski in Egiptu.

Leta 1960 se je oktet udeležil mednarodnega tekmovanja pevskih zborov v Gross-Zimmernu (pri Darmstadtu), kjer je v dveh kategorijah (narodna pesem in ocenjevalno petje) zasedel 1. mesto.

Junija lani si je oktet ponovno pripel znak za 1. mesto na mednarodnem tekmovanju v mestecu Varsseveld na Nizozemskem. Ponovno je bil nagrajen tudi umetniški vodja Krpač.

Stane Urbančič

FILM: Lastovke se vedno vračajo

Na pobudo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani je bil lani posnet barvni kratkometražni film o obiskih naših izseljencev. To je film, ki govori o naših izseljencih in je tudi predvsem namenjen našim rojakom na tujem. To je prvi film take vrste pri nas. Tisti, ki so lani obiskali Jugoslavijo, bodo lahko ob tem filmu podoživljali, kar so lepega doživeli med obiskom, drugi pa bodo lahko videli, kako so pristrčna srečanja v rojstni domovini, kako se rojaki zabavajo, skratka, da je »obisk v domovini vesel piknik«, kot pravijo naši rojaki.

Na filmu so posneti prihodi naših rojakov, ki so prileteli čez morje z letali in pristali na novem letališču Brnik pri Ljubljani. Ne morejo prikriti ganjenosti ob prihodu v rojstno deželo. In če tudi so še tako utrujeni od poti, je videti na obrazih srečo in zadovoljstvo. Kako hitro gre vse v sedanjem času: Včeraj so bili še doma v Ameriki, danes pa so že v objemu sorodnikov in znancev v več tisoč kilometrov oddaljeni deželi — rojstni domovini. Videli boste, kako je na ljubljanski postaji ob prihodu posebnih vlakov, s katerimi prihajajo na obisk naši rojaki iz Francije, Zah. Nemčije, Nizozemske in drugih evropskih držav na obisk.

Peljali se boste tudi po Sloveniji, po novih asfaltnih cestah, videli boste Slovenijo v nežnih pomladanskih barvah, pa sredi poletja in zopet jeseni. Kakor začno prihajati naši rojaki spomladi z lastovkami na obisk, tako se jeseni z lastovkami vrnejo tudi zadnji. Toda kakor lastovke, se vedno vračajo v rojstno deželo!

Film je posnel član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice, novinar Stane Lenardič, v studiju RTV Ljubljana ga je montirala Olga Meglič, z glasbo ga je opremil Marjan Kramaršič, tekst pa čita Ernest Petrin. Izseljenska matica je dala narediti več kopij, ki jih bo poslala v izseljenske kolonije v Evropi in Ameriki.

Na festivalu kratkih filmov v Toursu v Franciji je dobil dokumentarni film režiserja Krsta Skanate »Tam, kjer se neha zakon«, posebno priznanje ocenjevalne komisije. To je prva nagrada jugoslovanskega filmu na tem festivalu.

Režiserju Veljku Bulajiću so na sedežu Organizacije združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo v Parizu, podelili nagrado »Kalinga« za njegov film »Skopje 63«. Slovesne podelitve so se udeležili številni filmski delavci iz raznih evropskih držav, diplomatski predstavniki in predstavniki UNESCO.

Bratislavška univerza je podelila kolajno univerze Komenskega profesorju Viktorju Smoleju iz Ljubljane. S tem je izrekla priznanje za zaslužno delo, ki ga profesor Smolej opravlja kot slovakist na filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer predava slovaščino, v sloveščino pa je prevedel 12 slovaških književniških del. Profesor Smolej je prvi Slovenec, ki mu je najvišja slovaška znanstvena institucija podelila svojo kolajno.

V Slovenjem Gradcu je pripravil umetnostni paviljon razstavo Likovne umetnosti mladih, na kateri razstavlja več kot 80 mladih razstavljalcev skoraj 200 slik in tarzij in kipov.

Grobišče starih Slovanov so odkrili ob rekonstrukciji Titovega trga v Kranju, ki po prvih podatkih izvira iz X. stoletja. Doslej so izkopali 20 skeletov, pod tanko plastjo zemlje pa jih leži še mnogo.

Mlada slovenska filmska igralka Špela Rozin — deklica z zlatimi očmi, je dobila nagrado kot najbolj simpatična tuja igralka leta v Italiji. Obenem pa je dobila tudi »Zlato klapo«, nagrado italijanskega filmskega časopisa »Italia Ciak«.

Zahodnonemški časnik »Ruhr-Nachrichten« je prinesel članek o Sloveniji, v katerem pisec med drugim ugotavlja, da Slovenci zelo radi bero, da izide poleg knjig domačih piscev tudi veliko število prevodov iz tujih književnosti, še posebej pa se je čudil, da je tudi v kmečkih hišah opazil knjižnice z lepim izborom knjig.

OTROCI BERITE

Povodni mož v blejskem jezeru

NEKEGA VEČERA O MRAKU – STO LET BO ŽE TEGA, – SE JE DRVAR MATEVŽ SANTOVEC VRAČAL Z DELA V HOSTI. NJEGOVA HIŠICA JE STALA BOLJ NA SAMEM NA VZHODNEM BREGU JEZERA, V ŽELOČAH. POT DO NJE KAJPADA NI BILA DANAŠNJA ŠIROKA CESTA, AMPAK NAVADEN KOLOVOZ, ZAVAROVAN PROTI JEZERSKI STRANI Z NIZKIM ZIDOM. PRAV TOD JE KORAKAL MATEVŽ, KO GA JE NEZNAN GLAS OGOVORIL:

»LAČEN SEM!«

DRVAR SE OZRE ZA GLASOM IN ZAGLEDA TEMNO POSTAVO, KI SE VZDIGUJE IZ VODE. V HIPU GA SPRELETI: SAJ TO JE POVODNI MOŽI Z ROKO SEŽE SAMOGIBNO V TORBO, KJER MU JE ŠE OSTAL KOS KRUIHA OD JUŽINE, TAKRAT PA MU POVODNI MOŽ UKAŽE:

»PA SEMLE NA ZIDEC POLOŽI KRUIH. ČE MI GA DAŠ V ROKO, BI TI JO LAHKO ODTRGAL, TAKO SEM MOČAN.«

DRVAR MATEVŽ MOLČE IZPOLNI NAROČILO, POVODNI MOŽ POPADE KRUIH IN PRAVI:

»OSTANI MALO TUKAJ IN GLEJ PO VODI. ČE BODO PRIŠLE NA VRH BELE PENE, ME POČAKAJ, DA SE VRNEM IN TI POPLAČAM DOBROTO. ČE BOŠ PA VIDEL KRVAVE PENE, ME NIKAR NE ČAKAJ!«

VTEM SE JE POVODNI MOŽ POTOPIL, DRVARJA MATEVŽA PA JE ŠELE ZDAJ, KO JE OSTAL SPET SAM, POŠTENO STRESEL STRAH. NIČ NI ČAKAL BELIH ALI KRVAVIH PEN, AMPAK SE JE KAR POGNAL PROTI DOMU, KOLIKOR SO GA NOGE NESLE.

Matej Bor:

UGANKA

POJE, VRISKA, STOČE, JOČE,
KODER HOČE, SE PODI,
OKROG VOGALA PRIROPOČE,
ŠIPO UBIJE IN ZBEŽI.

(veter)

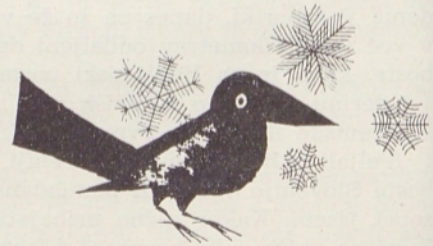
Po pripovedki Jake Knafliča, zapisal Milko Matičetov.

ZIMSKA

Marička Žnidaršič:

BELI KOSMIČI
PADAJO, PADAJO
NA GOLA DREVEŠA,
NA SPRAZNJENE NJIVE,
KAKOR IGRALI BI
SE OTROČIČI
V ZRAKU LOVE SE
SNEŽINKE IGRIVE.

PADAJO, PADAJO
BELI KOSMIČI,
TISOČ JIH JE,
MILIJON IN ŠE ČEZ,
ZEMLJA SE Z NJIMI
VES DAN LEPOTIČI,
Z NJIMI SE KREGAJO
VRANE Z DREVES.

Risala: Lidija Osterc

Prežihov Voranc:

PET ČRNIH PIK

PRI SOSEDOVIH NISO IMELI MATERE. UMRLA JE PRED LETOM DNI IN JE ZAPUSTILA CELO KOPO MAJHNIH OTROK. TODA TO ŠE NI BILO EDINO ZLO: PRI SOSEDOVIH ŠE NEČESA DRUGEGA NI BILO, KAR JE BILO PRAV TAKO HUDO ALI PA ŠE HUJŠE. TAM NAMREČ TUDI KRUHA NI BILO NA MIZI, KER JE BILO SOSEDOVO OPETA BAJTA. NJIVE SO RODILE NEKAJ OVSA IN JEČMENA IN TO KRUŠNO SO HRANILI ZA POLETNE MESECE, KADAR JE DELO POSTALO TRDO IN NAPORNO. POZIMI NISO IMELI ŽITA IN NISO PEKLI KRUHA, AMPAK SO ŽIVELI OD PEČENEGA KROMPIRJA, OD KUHANE BELE REPE IN PESE, KOLIKOR JE TEGA BILO V KLETI.

SOSEDOVI OTROCI SO ZATEGADELJ ČESTOKRAT PRIHAJALI K NAM ČEZ POLJE. PRI NAS TUDI NI BILA BOGATIJA DOMA, KER SMO BILI LE NAJEMNIKI, TODA TAKA TRDOTA, KAKOR PRI SOSEDOVIH, PRI NAS NI BILA. NAŠA MATI JE BILA DOBREGA SRCA, SOSEDOVE SIROTE SO SE JI SMILILE IN JE ZMERAJ NAŠLA ZANJE KAJ OSTANKOV, KAKEGA SADJA ALI KOS KRUHA.

POZIMI, KADAR JE LEŽAL SNEG, SE JE VILA OD SOSEDA DO NAS GLOBOKA GAZ. DESNO IN LEVO OD GAZI SE JE RAZPROSTIRALO GLADKO, BELO POLJE, PREKO NJEGA PA SO SE POJALE LAČNE VRANE. V TEJ GAZI SE JE VCASIH POKAZALO PET ČRNIH PIK, KI SO SE OD SOSEDA ZAČELE POMIKATI PROTI NAŠI HIŠI. SPREDAJ JE MIGALA NAJVEČJA PIKA, TEJ PA SO SLEDILE VEDNO MANJŠE PIKE. ZADNJA PIKA JE BILA ŠE ČISTO MAJHNA IN JO JE BILO KOMAJ OPAZITI V GAZI. TE ČRNE PIKE SO BILI SOSEDOVI OTROCI, KI SO ŠLI K NAM.

(Odlomek iz povesti »Levi devžej«.)

STOPA DEDEK

Dragan Lukič

Šaljivo

Slavko Mihelčič

mf

Stopa dedek spali-co : cop, co, cop, co, cop, cop, co, cop, co, cop, co, cop,

mp

cop co cop. Žraven vnuček lahkih nog : cik, cok, cik, cok, cik, cok, cik, cik, cok, cik, cok,

cik, cok, cik, cok, cik, cok, cik, cik, cok, cik Stopa dedek predse gleda; te_če vnuček

pazi deda, cop, co, cop, co, cop, cop, co, cop, co, cop, cop.

NAŠI LJUDJE PO SVETU

TRST

Zgodovinski dan za tržaške Slovence

V soboto dne 5. decembra so v Trstu slovesno odprli novi slovenski kulturni dom, v katerem bo končno dobilo streho Slovensko gledališče v Trstu in številne druge kulturne ustanove in organizacije.

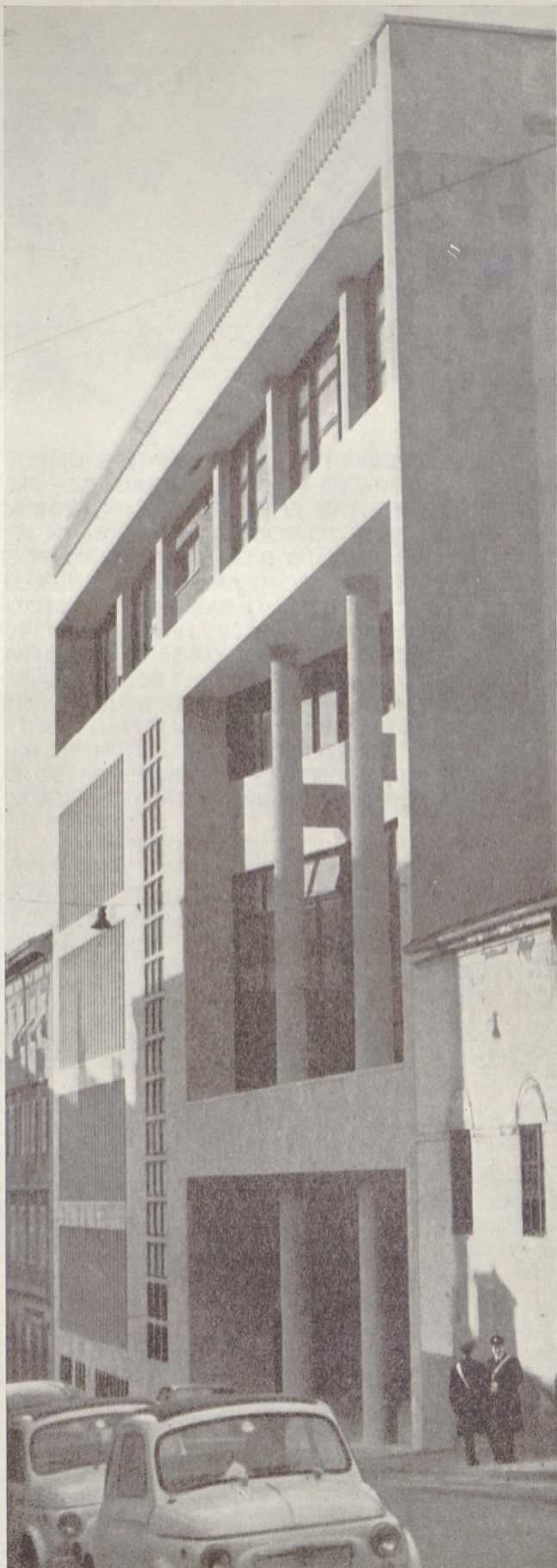
Pred štirinštiridesetimi leti so fašisti v svojem uničevalnem besu proti slovenskim in delavskim organizacijam zažgali tudi slovenski kulturni dom v Trstu in s tem bridko prizadeli naše ljudi na Tržaškem. Ko so po vojni znova oživela slovenska prosvetna društva in je bilo v Trstu ustanovljeno Slovensko gledališče, so tržaški Slovenci zelo pogrešali primernih prostorov za svojo kulturno dejavnost.

Zato je bil na pobudo Slovensko-hrvatske prosvetne zveze ustanovljen odbor za zgraditev kulturnega doma v Trstu, ki je začel zbirati prispevke med Slovenci v Italiji, v matični domovini ter med slovenskimi izseljenci v Ameriki. Leta 1954 je italijanska vlada s podpisom Londonskega sporazuma prevzela obveznost, da bo tržaškimi Slovincem zgradila nov kulturni dom in je v skladu s to obveznostjo prispevala pol milijarde lir. Prispevke v Jugoslaviji je zbiral poseben odbor pod vodstvom Ivana Regenta.

Zdaj je končno dolgoletna velika želja tržaških Slovencev izpolnjena. Spet imajo svoj dom, svoje kulturno središče, kjer se bodo lahko sestajali. Lepa moderna stavba je zgrajena po načrtih slovenskega arhitekta, univerzitetnega profesorja Eda Mihevca, ki je po rodu Tržačan. Vse načrte je projektant izdelal brezplačno in vseh osem let osebno nadzoroval gradnjo. Pa tudi sicer imajo pri gradnji novega slovenskega kulturnega doma velik delež slovenski umetniki in strokovnjaki. Obloge sten v glavnem foyerju, ki meri 440 kvadratnih metrov, so iz keramičnih ploščic, ki jih je izdelal pečar Franjo Felicijan iz Vojnika pri Celju. Severna stena male dvorane v tretjem nadstropju in južna stena sta okrašeni z umetniškimi intarzijami slovenskega umetnika iz Trsta prof. Avgusta Černigoja. Intarzije ponazarjajo delo Slovencev na Tržaškem.

Spodnji prostori doma so namenjeni narodni in študijski knjižnici. Foyer balkona je prirejan za slikarske razstave. Glavna dvorana, namenjena gledališkim predstavam ima 550 sedežev. V zgornjih nadstropjih so prostori za razne komorne prireditve, družabne večere itd.

V spominski listini, ki so jo tržaški Slovenci že leta 1957 vzdali v temelje svojega kulturnega doma, je zapisano:

»Ta kulturni dom, zgrajen z določili Londonskega sporazuma, s prostovoljnimi prispevki tržaških in ameriških Slovencev ter s pomočjo jugoslovanskih narodov, naj služi kulturnemu in prosvetnemu življenju tržaških Slovencev. S svojim obstojem naj priča, da so nekdanje mržnje in razdori pokopani in da sta oba domača naroda v Trstu in na njegovem ozemlju na poti medsebojnega spoštovanja namenjena k novim ciljem kulturnega sodelovanja in prijateljskega sožitja.«

■ Fecha histórica para los Eslovenos de Trieste

El día 5 de Diciembre se celebró en Trieste la solemne apertura de la nueva Casa Eslovena de Cultura en la cual tendrán su sede el Teatro Esloveno y numerosas instituciones culturales. Por fin obtuvieron los eslovenos de Trieste su Casa en lugar de la antigua Casa Central de Cultura Eslovena incendiada hace 44 años por los fascistas en su furia destructora contra las organizaciones eslavas y obreras. Al terminarse la guerra, empezar a funcionar las sociedades culturales eslovenas e instituirse el Teatro Esloveno, constituyó un grave problema la falta de edificio adecuado para el desarrollo de las actividades culturales. A iniciativa de la Asociación Cultural Esloveno-Croata se formó una comisión de construcción de Casa de Cultura que inmediatamente empezó a reunir medios entre los eslovenos residentes en Italia y Eslovenia. También participaron con sus donativos los compatriotas que residen en el extranjero. En 1954, el gobierno italiano firmó el Acuerdo de Londres según el cual se obligó a construir una nueva Casa de Cultura para los eslovenos de Trieste, participando en la construcción con 500 millones de liras.

Con la edificación de una preciosa Casa de Cultura, construida en estilo moderno, se cumplió el ardiente deseo de los eslovenos, de Trieste. Las plantas bajas del edificio son adaptadas para la Biblioteca Nacional y de estudios. En la sata del balcón se organizarán las muestras de pintura y en la sala de Teatro, con sus 550 asientos, las funciones teatrales. El edificio también tiene varias salas para conciertos, veladas, etc.

En la lista memorial colocada en 1957 por los eslovenos de Trieste en los cimientos de su Casa de Cultura está eserito el siguiente mensaje:

»Esta Casa de Cultura, construida conforme las disposiciones del Acuerdo de Londres, con los aportes voluntarios de los eslovenos de Trieste y América y ayuda de los pueblos yugoslavos, debe servir al desarrollo de la cultura eslovena en Trieste. Su edificación significa que están enterrados los antiguos odios y contradicciones y que ambos pueblos residentes en Trieste y su territorio emprendieron unánimamente el camino de mutuo respeto hacia las nuevas metas en la colaboración cultural y coexistencia amistosa.«

GORICA

■ Goriški pevski dnevi

29. novembra so se v Gorici od blizu in daleč zbrali Slovenci in Italijani, da bi poslušali prelepo slovensko pesem, ki so jo na III. mednarodnem tekmovanju pevskih zborov zapeli slovenski zbori iz Italije: iz Trsta, Proseka in Gorice; iz Koroške: iz Celovca in Obirja; iz Jugoslavije: iz Celja in Ajdovščine. Sodelovala pa sta še tržaški italijanski zbor, ki je zasedel drugo mesto in goriški-furlanski zbor, ki je bil prireditelj tekmovanja. Največja dvorana v Gorici je bila vsakokrat (bili so štirje koncerti) napolnjena do zadnjega kotička. Zmago je odnesel celjski komorni zbor, ki je že lani zmagal na dosti težjem tekmovanju v Arezzu v Italiji.

FRANCIJA

■ Svečana proslava v Freyminingu

Slavje je bilo v nedeljo 29. novembra pod pokroviteljstvom jugoslovanskega generalnega konzula Vuksića iz Strasbourga. Dvorana Fasel v Freyminingu je bila nabito polna. Sodelovala so vsa štiri slovenska društva: Slavček, Sava, Triglav in Sv. Barbara.

Program je vodil tajnik društva Slavček Jože Zdravič, ki je še posebej pozdravil navzoče predstavnike jugoslovanskega poslaništva, župana Freymining-Merlebacha in častnega predsednika društva Slavček Ilijo Kostelaca. Nato so prebrali čestitke Slovenske izseljenske matice rojakom iz Freymining-Merlebacha k državnemu prazniku.

Mešani pevski zbor društva Slavček je zapel jugoslovansko himno, nato pa je o pomenu jugoslovanskega državnega praznika spregovoril jugoslovanski generalni konzul Vuksić. Za njim je toplo besedo naslovil na naše rojake freyminški župan g. Potier, ki je velik prijatelj Slovencev. Dejal je, da je že kot otrok cenil Slovence, ker mu je njegov oče, ki je bil nadpaznik v rudniku o njih veliko pripovedoval. Lepo je, je naglasil, da so se na veliki praznik svoje dežele spet tako skupaj zbrali, da skupno praznujejo. Govorila sta še podžupan iz Merlebacha Feliks Winter in slovenski slikar Daniel Fuger.

Nadaljnji program so izvedli: pevski zbori društva Slavček, Sava in Triglav, mlada članica društva Triglav Sajevečeva, ki je nastopila z deklamacijo, mladinski zbor Mladi rudarji iz Freymininga, kjer so nastopile deklice v narodnihnošah, ki so zapele dve slovenski in eno francosko pesem. Za njimi je zaigral tamburaški zbor društva Slavček.

Prijetno praznovanje so zaključili Škruba Karli s harmoniko in Zdravič Jože s kitaro ter pevec rojak Aleksijević s svojima sinovoma, ki so zapeli in zaigrali srbske in hrvatske pesmi. Se nekaj pesmi, ki so jih ubrano zapeli pevci Save in Triglava, nato pa domača zdravica z jugoslovansko slivovko.

Bilo je prijetno, lepo, veselo. Ljudje so odhajali veseli, prav dobro razpoloženi. Na slavlju so se seveda spomnili tudi hudih poplav, ki so nedavno prizadele Hrvatsko in Slovenijo in prispevali svoj delež.

Anton Škruba

Dve sliki z družabne prireditve v Sallauminesu ob obisku delegacije iz Trbovelj

■ Devet desetletij Glinškove mame

V Hohwaldu, pokrajina Moselle v Franciji bo letos v februarju slavila Glinškova mama devetdeset let. Lep jubilej je to, toplo ji čestitamo in iz srca želimo, da bi čila doživela sto let!

Marija Glinšek, rojena Kaluža, je doma iz bajtarske hišice v hribovski vasi Šentjur nad Zidanim mostom. Veliko ust je bilo pri hiši, pa so jo že zelo mlado omožili s fantom, ki je delal v Hrastniku pri knapih. Kar hitro se je nabralo v družini otrok, deset jih je rodila Glinškova mama od teh jih pet šeživi. Da bi bolje zaslužil, je šel mož v nemške rudnike in družina mu je kmalu sledila. Nemčija, Madžarska in nazadnje Francija — Freyming Moselle, to so bile življenjske postaje Glinškovih. Glinšek je bil napreden in delaven mož, rudniški rovi so mu žal prezgodaj izpili življenjske moči. Umrl je že leta 1928.

Glinškova mama je sama ostala z otroci, ki jim je bila dobra skrbna mati. Čeprav živi že 67 let na tujem, je kot zavedna slovenska žena zvesto ohranila slovensko besedo ne le sama, temveč tudi njeni otroci. Prejšnja leta je v poletnih mesecih rada obiskovala Slovenijo, zdaj ji žal, tega moči več ne dopuščajo.

Pridružujemo se njenim številnim prijateljem in ji pošiljamo mnogo prisrčnih pozdravov iz rojstne domovine: Na mnoga leta!

KANADA

■ Jugoslovanske ladje nam prinašajo domače pozdrave

Pošiljam letno naročnino za Rodno grudo, ki jo z veseljem prejeman vsak mesec, saj nam prinaša novice iz rojstne domovine in drugih dežel, kjer žive naši ljudje. Mi izseljenci smo prav zadovoljni s članki, ki nas tolažijo in nam krajšajo čas v tujini. Vedno nam Rodna gruda pove kaj novega. Ne morem si misliti, kako bi mi bilo, če bi draga Rodna gruda prenehala izhajati.

Kaj delamo in kako živimo? Koliko je zajetega v tem kratkem naslovu in kako pomembno je to za nas, ki živimo daleč po svetu. Hvala vam za vse novice in upam, da bomo zvedeli še in še nove o tem, kako živijo naši rojaki po širnem svetu.

Zdaj naj pa še jaz na kratko opišem kraj, kjer živim. Mesto Welland ni veliko. Ima 37 tisoč prebivalcev, ki so večinoma zaposleni v industriji. Nas Slovencev je malo, le nekaj družin. Ker se težko dobi zaposlitev v industriji, so se naši rojaki raje naselili po drugih kanadskih mestih.

V Wellandu je ena največjih tovarn v Kanadi, ki izdeluje električne, vodovodne cevi in druge podobne reči. Tu delam tudi jaz in še nekaj Slovencev. Lahko se še kar pohvalimo, ker smo organizirani v sindikatih, ki nas ščitijo pri delu. V našem kraju ima za razvoj industrije največ zaslug umetno izkopani prekop, ki se imenuje Welland Canal. Ta prekop je bil izročen namenu v letih 1928-29 in je nadvse pomemben za domači in tuji promet. Skozenj plovejo ladje iz nešteti dežel sveta. Tudi naše jugoslovanske ladje se dostikrat pojavijo v mirnem Welland Canalu. To pa je za nas Slovence veliko doživetje.

Mirno pljuje ladja, naši pogledi pa jo spremljajo. Gledamo, kako prihaja in naša srca jo pozdravljajo. Gledamo, ko odhaja in naša srca in pogledi se poslavljajo. Naši pogledi jo spremljajo, dokler ne izgine v dalji. Potem pa spet čakamo na navo ladjo, na nove pozdrave domovine.

Mesto Welland precej hitro raste in se razvija. Mi Jugoslovani smo na to še posebej ponosni, to pa zato, ker je župan Wellanda Michael Perenek jugoslovanskega porekla. Spretno rešuje vse probleme in je med prebivalstvom zelo priljubljen. Na nas Jugoslovane je ponosen, seveda pa smo tudi mi nanj, zato smo ga z domačimi prebivalci že drugič izvolili za župana.

Vsem rojakom po svetu in v rojstni deželi mnogo sreče in zadovoljstva v novem letu 1965!

Rudolf Glavač, Welland, Canada

BELGIJA

■ Trepetal sem od radosti

Ponovno sem letos z ženo in sinkom obiskal rodni kraj. Kar sam sebi nisem mogel verjeti, kako se je vse spremenilo, odkar sem bil pred štirimi leti zadnjikrat doma. Kako napredujete na vseh področjih.

Kar trepetal sem od radosti, ko sem prispel spet v to lepo belo Ljubljano in tudi potem nisem verjel svojim očem, da spet vidim svojo rojstno domačo vas, hiše očetove streho. Ni me sram povedati, da sem se v objemu svojih sestra razjokal kakor otrok.

O, prekrasna dežela Slovenija, kako si vesela, kako prijazni so tvoji ljudje. In ti, kako si lepa, kako vsa drugačna v primerjavi z Belgijo. Mnogo lepih spominov smo odnesli s seboj, ki ne bodo nikoli pozabljeni.

Redno prejeman Rodno grudo in tudi koledar za leto 1965 smo že prejeli. Ljub nam je, ker je v njem toliko lepega v slikah in črtiv. Z ženo sva bila najbolj vesela lepih pesmic med katerimi je bila tudi moja najljubša: Čuj, sinko moj! ki jo večkrat slišimo tudi v izseljenkem večeru v radiu. Moja žena jo vedno prepeva in mali Tonček se je tudi učil. Kadar pridemo ponovno na obisk, vam jo bo pa kar sam zapel.

Anton Kovše, Winterslag

Hvala za lepo pismo. Prav veseli smo, da ste se Vi in Vaši dragi lepo imeli na rodni tleh. Težko čakamo na srečanje z Vami, še posebej seveda zaradi Vašega malega Tončka, da nam bo zapel obljubljeni pesmico Čuj, sinko moj! Dragi Tonček, čimprej na svidenje na matici!

Uredništvo

TURČIJA

■ Proslava v Istanbulu

Jugoslovanska naselbina v Istanbulu je tudi letos slovesno proslavila 29. november — dan republike. Slavje je bilo v prostorih jugoslovanskega društva Sloga. V začetku programa, ki so ga pripravili rojaki, je godba odigrala jugoslovansko in turško himno. V imenu navzočih rojakov, ki jih je bilo okoli 250, je predsednik izseljenske organizacije Jovan Pejanović izrazil željo, da naj generalni konzul Ivan Robić sporoči predsedniku Jugoslavije Titu njihove čestitke in želje za nadaljnji napredek Jugoslavije.

Jugoslovanska naselbina v Turčiji šteje zdaj okrog 2000 prebivalcev. Večinoma so naši ljudje v Turčiji zaposleni kot uradniki, manjše število pa je zaposlenih v trgovskih in obrtniških poklicih (kot gostilničarji, trgovci itd.). Prav radi se zbirajo v svojem društvu Slogi.

Kulturno sodelovanje med Turčijo in Jugoslavijo je precej aktivno in je prišlo do izmenjave raznih kulturnih skupin in športnih ekip. Jugoslovansko kulturno skupino, ki je nedavno gostovala po raznih krajih Turčije, so povsod sprejeli z gostoljubjem in simpatijami.

N. Perić

DOMINGO

29

NOVIEMBRE

9.30 HORAS

COMPATRIOTAS, AMIGOS!

LA
COLECTIVIDAD
YUGOSLAVArealizará en el Teatro "El Nacional", Av. Corrientes
N° 960. Capital, en conmemoración de la

FIESTA PATRIA YUGOSLAVA

29 DE NOVIEMBRE

DIA DE LA REPUBLICA

UN

GRAN ACTO CULTURAL Y ARTISTICO

Patrocinado por S.E. el Embajador de Yugoslavia en la Argentina, Pavle Bojc

ARGENTINA

■ Ob obletnici
ustanovitve nove Jugoslavije

V prejšnji številki smo že na kratko omenili prireditve I. jugoslovanskega tedna, s katerim je naša naselbina v Argentini počastila rojstni dan nove Jugoslavije. Zdaj prinašamo o teh nepozabnih slavnostnih dneh podrobnejše poročilo.

Prva izmed prireditev je bila v nedeljo 22. novembra v kinu Lastra, kjer so predvajali tri slovenske filme: izseljenski film »Od kod smo doma«, lutkovni film »Prebrisani Jurček«, in naš prelepi film o fantiču iz slovenskih gora — »Kekec«. Pri vseh filmih so gledalci navdušeno ploskali, kar je pomenilo, da jim je bila predstava všeč. Namesto vstopnine sta dve dekleti in dva fanta v narodnih nošah pobirala prostovoljne prispevke za tiskovni sklad časopisa »Lipa«.

Isti dan popoldne so v prostorih društva Ljudski oder v Buenos Airesu odprli razstavo fotografij iz Jugoslavije. Razstavo je odprl jugoslovanski ambasador Pavle Bojc. Nato so prikazali slovenske narodne noše. Že v začetku je bil obisk zelo lep. Obiskovalci so se čudili napredku v stari domovini. Razstava je bila odprla ves teden in je bila dobro obiskana.

V ponedeljek 23. novembra je bilo v društvu Zarja zanimivo predavanje o jugoslovanski književnosti. O srbohrvatski, črnogorski in makedonski književnosti je govoril rojak Dragutin Kunica, o slovenski književnosti pa Vlado Krmac, ki pri Zarji vodi tečaj slovenščine za starejše mladince. Predavatelj je zlasti naglasil važnost branja slovenskih knjig, ker je to najlažji način za priučitev lepe knjižne slovenščine.

V torek 24. novembra je bilo v Gospodarskem podpornem društvu Simbron zelo lepo predavanje o Jugoslaviji, o njeni filmski, slikarski in kiparski umetnosti. Predavatelj Francis Lauric, po rodu z Brača, je že kot deček prišel v Argentino. Jugoslavijo je obiskal leta 1960, potem ko je v Cannesu prejel dve nagradi za svoj argentinski film. Rokjak Lauric je prepotoval Jugoslavijo po dolgem in počez ter si dobro ogledal njene zanimivosti. Po predavanju so predvajali tri filme o jugoslovanskih umetnikih: slikarju Krstu Hegedušiću, kiparju Ivanu Meštroviću ter slikarki Nadeždi Petrović.

V sredo 25. novembra so na Dock Sudu, kjer je večja naselbina rojakov hrvatske narodnosti, priredili večer jugoslovanskih narodnih plesov. Nastopili sta folklorni skupini Jorgovan in skupina Ljudskega odra. Prireditve je bila dobro obiskana.

V četrtek 26. novembra je bila velika kulturna prireditve v prostorih Gospodarskega podpornega društva. Za uvod je Marij Drago Šijanec, direktor Akademije za glasbo v La Plati, predaval o jugoslovanski glasbi in njenih interpretih. V svojem predavanju je dal največ podudarka slovenski glasbeni umetnosti: operi, filharmoniji ter posameznim glasbenim in pevskim umetnikom.

Za predavateljem je nastopil otroški zbor Gospodarskega podpornega društva, ki je ljubko zapel dve slovenski in dve argentinski pesmi. Prav zaslužno so prejeli navdušeno ploskanje. Otroški zbor šteje 22 mladih članov, starih od 5 do 12 let. Vsi mladi pevci obiskujejo tudi tečaj slovenskega jezika.

Po nastopu mladih pevcev so pevski zbori vseh treh naših društev zapeli argentinsko pesem in venček slovenskih narodnih. Pevce je spretno vodil priznani dirigent Jakob Krebelj. Lep umetniški večer je rojake, ki so se zbrali v velikem številu, vsestransko zadovoljil.

Naslednji dan v petek 27. novembra je bil na jugoslovanskem poslanstvu sprejem, ki se ga je udeležilo nad 700 jugoslovanskih rojakov. Gostitelja, jugoslovanski poslanik Pavle Bojc in soproga, sta se prijazno razgovarjala z rojaki. Vseposvod je bilo polno rož, ki so jih poslali kot svoje čestitke k prazniku argentinski predstavniki oblasti, med njimi tudi podpredsednik republike g. Perete, minister za zunanje zadeve, itd.

Osrednja in obenem tudi zaključna prireditve vsega slavlja pa je bila v nedeljo 29. novembra dopoldne v Teatro Nacional v središču Buenos Airesa. Začetek je bil ob desetih, toda obiskovalci so prihajali že mnogo prej, da so dobili prostor. Ob desetih so bili obsežna dvorana ter stranski prostori nabito polni. Pred vstopom v dvorano so zbirali prostovoljne prispevke za tiskovni sklad časopisa »Lipa«, vsakemu obiskovalcu so brhka dekleta v narodnih nošah pripele cvet na prsi.

Zbranim je spregovoril jugoslovanski poslanik Pavle Bojc o pomenu velikega jugoslovanskega praznika. Poslušalci so ga večkrat prekinjali z navdušenim ploskanjem. Sledil je lep in pester program, ki so ga vodili hčere in sinovi jugoslovanskih staršev. S prireditve so odposlali več pozdravnih brzojavk, med temi tudi predsedniku Jugoslavije Josipu Brozu-Titu.

Tako je lani naša naselbina v Argentini nadvse lepo in svečano praznovala obletnico rojstva svoje matične domovine. Slavlja bodo vsem ostala nepozabna. Po zaključni prireditvi v Teatro Nacional se rojaki kar niso mogli raziti. Še dolgo so stali v skupinah, se pomenkovali, si čestitali in pozdravljali in se nazadnje kar težko poslavljali s klicem: Na svidenje, čez leto dni!

■ Moj obisk v Ameriki

Lani poleti sem šel iz Holandije v Ameriko obiskat svojega očeta Franca Anderluha, ki že od leta 1913 živi v Akronu v državi Ohio. V Clevelandu me je pričakal moj oče s svojim prijateljem J. Slanovcem iz Barbertona, ki je doma iz Kamnika in je v Ameriki očetov sosed že od leta 1920. Je pravi jugoslovanski Amerikanec, ki je zelo rad v družbi naših rojakov. Snidenje je bilo zelo zanimivo, vsi smo jokali od veselja.

Pri očetu sem preživel 6 tednov in sva v tem času obiskala veliko naših izseljencev. Največ naših ljudi pa sem spoznal v slovenskih klubih, ki so jih ustanovili naši rojaki v Ameriki.

Že naslednji dan sem spoznal našo rojakinjo Luci Majer, ki je doma iz Vel. Lašč na Dolenjskem. Njen lepi dom v Ameriki pa je prav blizu slovenskega kluba v Akronu. Zelo rada govori slovensko in je vedno dobre volje. Z očetom sva obiskala tudi Barberton. Seveda je najina prva pot veljala slovenskemu centru. Tam sem spoznal rojaka Vincenca Lauterja, ki je zaposlen kot bančni nameščeneec. V prostem času se rojak Lauter vneto udeležuje v naših kulturnih društvih. Tudi v Akronu sem spoznal več naših ljudi. Mesto samo je podobno našim, ima velike samopostrežne trgovine, nebotičnike in seveda ogromen promet. Z očetom sva se mimogrede ogla-

Na družabnem srečanju društva Bratstvo in jedinstvo lani 29. XI. v Parizu

sila pri tajniku Slovenskega društva v Kenmore pri Akronu, rojaku Golovecu, ki je hrvatskega porekla. Njegova žena je po rodu Slovenka. Oba govorita lepo slovensko in sta požrtvovalna društvena delavca.

V Clevelandu se mi je nekako čudno zdelo, ko sem prišel v Slovenski narodni dom, pa je bilo gostišče v njem urejeno prav po ljubljansko. Vsi so govorili slovensko, gostilničarka, gospa Rozi Koren, je pripovedovala svoje smešne doživljaje svojim fantom (tako je klicala svoje goste). Pa sem se res počutil v tem okolju čisto po ljubljansko. Nič čudnega, da se naši izseljenci iz Clevelanda v svojem Narodnem domu ob domači besedi, domači kapljici in pravi kranjski klobasi počutijo kakor na rodnih tleh.

Dne 16. avgusta sem se udeležil proslave 25. obletnice obstoja Clevelandske farme SNPJ. Bilo je zelo prijetno, veselo in domače. Kulturni program je bil bogat in lep, peli smo in poslušali pevce, igrala je slovenska godba, sledile so lepe slovenske recitacije itd. Na proslavi sem srečal znanega dopisnika Prosvete Franca Česna, prosvetno novinarko, ki piše v rubriki »Mica modruje« in mnogo drugih.

Kar nevede je minilo 6 tednov mojega obiska. Spomini na številna, prijetna srečanja pa so ostali. Nikakor ne morem pozabiti poslovilnega večera v Slovenskem klubu v Akronu in daril, ki ste mi jih poklonili pri mojem slovesu iz Amerike. Za vse še enkrat moja prisrčna zahvala! Najlepše pozdrave vsem, posebno še g. Slanovcu, Golovecu in soprogi, Smerkolju in soprogi, J. Kralju, moji bivši svakinji z družino Stefi Ricchiuti, g. Lucu Majer, družini Pustovrh, naši mali Miciki na uradu, upravitelju kluba in njegovi soprogi ter vsem drugim, s katerimi sem se spoznal. Upam, da se nismo videli zadnjič, zato Vam kličem nasvidenje!

Franc Anderluh iz Holandije

AVSTRALIJA

■ Kako živimo

Odbor Slovenskega društva v Lebourne si prizadeva, da bi društvo vsestransko razširilo svoje delovanje v korist članstvu. Na eni izmed sej je bil sprožen predlog o organiziranju skupinskih obiskov gledaliških predstav po znatno znižanih cenah. Prirejati nameravajo tudi razne poučne skupinske izlete, kar bi bilo vsekakor v korist društvu in članstvu. Društvo je priredilo zadnji čas tudi več družabnih prireditev. Oktobra so imeli takšno prireditev v Sunshinu, novembra v North Melbourne, decembra pa v Prahranu.

Septembra lani je na Hume Highway, nedaleč od Melbourne pri avtomobilski nesreči izgubil življenje rojak Edi Tomažič doma iz Bregana pri Ilirski Bistrici. Rojak Tomažič se je s svojo družino — ženo in štirimi majhnimi otroci, od katerih ima najmanjši komaj nekaj mesecev — šele nedavno naselil v bližini Myrtelforda, kjer se je nameraval zaposliti na tobačni farmi. Tragična nesreča je vse rojake globoko pretresla in Slovensko društvo v Melbourne je začelo zbirati prispevke za pomoč nesrečni družini.

Jean Urek iz Francije

Jožefa Klančičar
iz Pas de Calaisa

Za vselej so se poslovili

Za dan republike nas je dosegla vest, da je v Franciji, v Lensu, tragično umrl kot žrtev prometne nesreče Jean Urek. Znan je bil širokemu krogu ljudi v Avignonu, Sallauminesu in Noyellesu v znanih rudarskih središčih naših izseljencev v okolici Lensa.

Pokojni Jean Urek je prišel v Francijo z očetom kot majhen fantič leta 1925. Zgodaj ga je začela privlačevati glasba in leta 1933 ga najdemo med ustanovitelji harmonikarskega orkestra »Cols Bleus Avigneas«, ki se je kasneje lepo uveljavil po vsej Franciji in tudi zunaj njenih meja. V okviru tega orkestra je sam organiziral glasbeni pouk, ki ga je v glavnem tudi sam vodil in financiral.

V Les en Goelle, pokrajina Pas de Calais v Franciji, je v začetku novembra lani umrla zvesta naročnica Rodne grude Jožefa Klančičar rojena Grabnar, doma iz Zagorja ob Savi, kjer je bila rojena februarja leta 1898. V Francijo se je z družino izselila že leta 1924 in ves čas živela v pokrajini Pas de Calais. Leta 1962 je po dolgih letih obiskala staro domovino in takrat se je težko poslavljala. Obljubila je, da se za stalno vrne. Ta želja pa se ji žal ni uresničila. Svojem izrekajo sožalje družine Perčič-Povše iz Kamnika. Pridružuje se jim tudi podružnica Slovenske izseljenske matice v Kamniku.

Naše društvo Slavček v Merlebachu je v kratkem času izgubilo dva člana. Dne 19. novembra 1964 smo pokopali Stefana Lici, starega 60 let, ki je bil doma s Primorskega. V času fašističnega terorja je veliko pretrpel, zato se je raje izselil. V Merlebachu je imel trgovino in čevljarstvo delavnico. Bil je splošno znan in priljubljen, kar je pokazal tudi njegov pogreb, na katerem so ga spremljali predstavniki društev Slavček, Triglav in Sv. Barbare iz Jeanne d'Arc z društvenimi zastavami.

V petek 4. decembra pa smo pokopali ženo zvestega naročnika Rodne grude in koledarja Antona Gorenca iz Freyming-Hochvalda, ki je podlegla dolgoletni bolezni.

Lani oktobra je umrl v Frontenacu, Arma, Kansas, naš naročnik John Cukjati. Pokojni je bil doma iz St. Gotarda pri Trojanah, v Ameriko pa se je izselil leta 1903. Na zadnji poti so ga poleg sorodnikov spremili tudi številni prijatelji in člani društva 92 SNPJ, katerega član je bil nad 50 let. Zapušča soprogo, hčerko in tri sinove.

V ZDA je umrl znani kulturni delavec John Steblaj, ki je bil pred leti eden izmed stebrov slovenskega kulturnega življenja v Clevelandu. Znana kulturna delavka Tončka Simčičeva, ki zdaj živi v Berwyn, Ill., je v spomin pokojnega Johna Steblaja v Prosveti z dne 16. novembra lani napisala lep članek, ki katerega povzemamo glavne podatke. Pokojni John Steblaj se je v mlajših letih — to je bilo v dobi največjega razcveta slovenske kulture v Clevelandu — vneto udeleževal kot režiser in kot dramski igravec. Najbolj se je uveljavljal pri dramskem zboru Ivan Cankar, kjer je bil tudi ustanovni član. Uveljal se je kot igravec in režiser. Mnogi so ga poznali tudi kot zastopnika časopisa Enakopravnost, ki je pred leti prenehal izhajati, in časopisa Prosveta, v katero je tudi zvesto dopisoval.

Naj bo pokojnim lahka zemlja njihove druge domovine, njihovim svojcem pa naše globoko sožalje!

Naši pomenki

DRAGA UREDNICA!

Oprostite, da vas nadlegujem; toda tukaj, kjer živim zdaj, nimam nikogar, ki bi mi bil tako blizu, da bi mu lahko zaupala svoje težave; zato sem se v svoji stiski spomnila na vas in vas lepo prosim za nasvet.

Z možem se dobro razumeva in mi do zdaj še ni bilo nikoli žal, da sem se odločila za poroko z njim in zapustila domovino. V nečem pa se ne moreva sporazumeti. Moj mož ima rad družbo in večkrat greva kam na zabavo. Tudi sama se rada pozabavam, vendar v glasni družbi ne vzdržim dolgo. Že pred polnočjo postanem utrujena in bi šla rada domov, mož pa hoče ostati do jutra. Ko nekoliko več spiše, postane brezobziren (kar sicer trezen nikoli ni), in noče razumeti, da mi je od utrujenosti kar slabo. Tudi na denar takrat nič ne misli in mnogo zapravi, kar nam je potem le v škodo. Nasprotovati se mu ne upam, ker je potem vse samo še slabše.

Prosim, svetujte mi, kako naj ravnam, da bo prav!

Metka iz Nemčije

Draga gospa!

Lahko bi vam odgovorila: ne delajte si težkega srca, če pride med vami in vašim možem kdaj pa kdaj do nesoglasja — kje pa najdete zakon, kjer bi vladala večna sloga in sreča!? Ker pa je nekje na dnu vajinega nesoglasja nevarnost — alkohol in vse, kar potem izvira iz tega, je vprašanje resnejše, čeprav zaenkrat še nimate vzroka za bridke ure in črne skrbi.

Treba pa je, da razumete bistvo vajinega nesoglasja — da je človek v vinjenosti pač nerazsoden. Od tod izvira tudi moževo nerazumevanje do vas, zato takrat ne vidi, da ste utrujeni, ne sliši vaše želje, da bi šli radi domov in tudi ne pomisli na škodljive posledice čezmernega zapravljanja. Pozneje se najbrž vsega tega zave, posebno še, če vama zmanjka denarja za vsakdanje življenje; ker pa ve, da je krivda njegova, postane še bolj nedostopen.

Vendar boste morali to njegovo nedostopnost počasi premagati. Morali boste zbrati moči in najti način, da mu boste v primernem trenutku, morda takrat, ko bo dobro razpoložen, mirno a stvarno razložiti škodljive posledice njegovega početja, saj z brez-

bržnim razsipanjem denarja ne škoduje le vam in družini, temveč prav tako tudi sam sebi. Ob tem se bo morda najprej zamislil.

Vsega ne boste dosegli prvič. Znova in znova napeljite na ta pogovor in ker se v glavnem dobro razumeta, boste gotovo uspeli in mož vam bo pozneje hvaležen, da ste ga odvrnili od škodljive razvade.

Morda bo po vašem nasvetu jemal v bodoče na zabavo le toliko denarja, kolikor je res potrebno. Tako se bo že vnaprej zavaroval pred prevelikim zapravljanjem. Manj bo spil, manj bo vinjen in ker bo manj vinjen, vas tudi žalil ne bo.

Med zabavo pa možu ne razlagajte veliko. Takrat res ne boste ničesar dosegli, vse bi le še poslabšali.

Ne očitajte mu preveč njegove napake; poskušajte razumeti njegove želje, vendar vztrajajte pri tem, da družina ne sme trpeti pomanjkanja zaradi popivanja in razsipanja denarja na zabavi.

Morda pa bo prav, če boste svoje zabave usmerili drugam. Namesto da greste na primer v soboto z družbo v lokal, se raje odločite, da boste v nedeljo zgodaj zjutraj odšli na izlet v naravo; tam boste obujali spomine na domače kraje, ki vas bodo še tesneje povezali z možem; in okrepljen in osvežen od hoje na svežem zraku, vaš mož ne bo več čutil želje po alkoholu in po zabavi v zadimljenem zraku nočnega lokala.

Želim vam vse dobro in vas lepo pozdravljam!

SPOŠTOVANO UREDNIŠTVO!

Moj desetletni sin, ki je bil do nedavnega zdrav in čist otrok, je pred dobrim letom začel iznenada močiti posteljo. Z možem sva že marsikaj poskusila, da bi ga odvadila te grde razvade, a vse zaman. Mož ga hoče z ustrahovanjem odvaditi tega, meni pa se otrok smili, saj vem, da ne dela nalašč in zdi se mi tudi, da s tem ne bova ničesar dosegla.

Ni še dolgo, kar smo se preselili v tujino in ker tukaj nimam nikogar, da bi se z njim posvetovala, se obračam na vas in vas lepo prosim za nasvet.

I. R. iz Avstralije

Draga gospa!

Vaša domneva, da z grožnjami in strahovanjem otroka ne boste odvadili močenja, je popolnoma pravilna. Močenje je bolezen, telesna ali psihična, zato smo vaše vprašanje prepustili zdravnici dr. Zdenki Humar in upamo, da boste v njenem obširnem odgovoru našli nasvet, kako pomagati svojemu sinu.

Močenje je pri otrocih pogost pojav; vendar lahko o močenju govorimo šele pri otrocih, ki so dopolnili tretje leto. Šele tedaj se namreč v otroku razvijejo vse tiste funkcije, ki mu omogočajo popolno kontrolo nad izločanjem urina. Najpogostejše je nočno močenje, ki pa se mu lahko pridruži tudi dnevno. Otroci, ki močijo le podnevi, ponoči pa ostajajo suhi, so bolj redki. Ta bolezen lahko traja več let in včasih naletimo nanjo celo pri odraslih.

Vzrokov za močenje je več in jih je včasih težko dognati. Lahko je znak nekaterih bolezni, npr.: vnetja mehurja, sladkorne bolezni in drugih. Povod za močenje so lahko tudi majhne gliste (oxyuri), včasih gre

za napako v sečilih, lahko pa je nepravilna tudi živčna regulacija, ki ureja izločanje seča.

Nekateri otroci močijo, če so starši z njimi na- pačno ravnali, ko so jih hoteli naučiti na snago. S prezgodnjim učenjem, preveliko strogostjo, pa tudi s premajhno doslednostjo dosežemo pri bolj občutljivih otrocih prav nasprotno, kar smo želeli: namesto zgo- daj čistih otrok dobimo močilce, ki se le težko otresejo svoje napake.

Največkrat pa je močenje posledica osebnih otro- kovih težav, ki nastajajo zaradi njegovega konflikta z okolico. Otrok, ki je ljubosumen na mlajšega bratca ali sestrico, pokaže to podzavestno z močenjem. Otrok moči, če ga starši ustrahujejo in mu manjka občutek varnosti. Podobno reagira, če živi v neurejeni družini, če se starši prepirajo ali pijančujejo. Taki otroci so plašni in so podvrženi še drugim razvadam: sesajo prste, grizejo nohte in podobno.

Mogoče so težave vašega otroka nastale tedaj, ko ste se preselili v tujino. Na čustveno občutljivega otroka vpliva sprememba okolja vse drugače kot na uravnovešenega, odraslega človeka. Otrok je izgubil vse svoje prijatelje, prišel je med tuje ljudi, med tuje otroke, verjetno mu je v začetku povzročal težave tudi tuj jezik — nič čudnega torej, če je vse to zmedlo otrokovo duševnost in posledica njegove čustvene sti- ske se je pokazala v močenju.

Vsekakor bi bil pri vašem otroku koristen temeljit zdravniški pregled. Zdravnika bi morali opozoriti na vse znake, ki ste jih opazili pri otroku, razen tega pa odkrito opisati tudi okolje, v katerem otrok živi in svoje ravnanje z njim.

Če bo zdravnik pri otroku ugotovil kake bolezni ali napake, jih boste morali zdraviti. Prav tako pa boste morali spremeniti svoje ravnanje z otrokom, če je bilo napačno. Predvsem ne smete razpravljati o otrokovem močenju v njegovi prisotnosti, ne smete ga oštevati ali sramotiti ali se celo norčevati iz njega. Ne smete ga s silo in strahovanjem odvajati močenja, z njim morate ravnati tako, kot da je vse v redu.

V prvi vrsti pa mu morate nuditi obilo ljubezni in topline, da bo otrok dobil občutek varnosti in bo postal bolj samozavesten. Z ljubeznijo mu poskušajte nadomestiti vse, kar pogrša v novem okolju, v novem svetu, med novimi ljudmi.

Pri zdravljenju vašega otroka vam želimo hiter in popoln uspeh in vas lepo pozdravljamo.

Jana

TISKOVNI SKLAD

Albina Novak, glavna tajnica Slovenske ženske zveze iz Chicaga je poklonila Slovenski izseljenski ma- tici 20 dolarjev, Mary Kukar 1 \$, Christina Jerše 1 \$, Joseph Žagar 1 \$, Mary 0,50 \$, Leo Sušnik 1 \$, Frank Aleš 2 \$, Raymond Kladnik 1 \$, Anton Vatovec 3 \$, Vinko Daničič 3 can \$, Vinko Rogelj 1 can \$, Kuk Maks 15 bel. fran., Anton Kovše 40 bel. fr., Alojz Prilesnik 5 DM, Marko Sajovic 5 NF, Ivan Berce 10 NF, Štefan Lešer 10 šved. kron, Leopold Zwar 454 din, Edvard Lenič 500, Jože Zupanc 1040, Žuber Marjan 1495, Milka Kress 500, Jože Zupanc 1000, Helen Kapla 5750, dr. Janko Grampovčan 1650, Jer- nej Krajec 1000, Štefan Sain 500, Jožef Draksler 1875 dinarjev. Iskrena hvala!

VPRAŠANJA

IN ODGOVORI

Bil sem v inozemstvu, v Belgiji, od leta 1929 do 1964 Upokojen sem po tamošnjem zakonu in dobivam pokoj- nino v Jugoslavijo, kjer zdaj živim. Ne vem pa, kako je z zdravstvenim zavarovanjem, če obolim jaz ali moja žena. Zadnji čas sem moral napraviti veliko poti okoli zdravnikov, ker mi je žena zbolela, pa sem moral plačati vse stroške za pregled in zdravlila sam. Prosim vas, sve- tujte mi, kaj naj naredim, da bom deležen tudi zdrav- stvene zaščite v Jugoslaviji, saj na stara leta človek več- krat potrebuje zdravniško pomoč.

M. H., Brežice

Ker ste upokojenec na osnovi belgijskega zakona, vam pripada v Jugoslaviji zdravstveno zavarovanje samo v primeru, če imate od belgijskega socialnega zavarovanja potrdilo, da imate pravico do zdravstve- ne zaščite.

Če boste tako potrdilo zahtevali od belgijskih obla- sti in če vam ga bodo dali, vam bodo odračunali do- ločen del od vaše pokojnine, ki pa — kakor smo in- formirani — ne bo tako majhen. Zato vam priporo- čamo, da se obrnete na Komunalni zavod za socialno zavarovanje v Brežicah s prošnjo, da vas zdravstveno zavaruje. Plačevali boste mesečno približno 2900 din in na podlagi tega vplačevanja boste uživali zdrav- stveno zaščito vi kakor vaša družina.

Službujem v Alžiriji v okviru mednarodnega tehnič- nega sodelovanja. Po dveletnem bivanju v Alžiriji se nameravam junija 1965 za stalno vrniti v Jugoslavijo. Zanima me, kakšni carinski predpisi me zadevajo ob po- vratku in vas prosim, da mi sporočite, če imam pri tem kakšne ugodnosti.

Dr. H. A., Algere

Na upravi carine smo dobili informacijo, ki vam jo v naslednjem posredujemo:

Naši državljani, ki se lahko izkažejo s potrdilom o tem, da jih je neka naša institucija poslala na delo v inozemstvo, lahko uvozijo ob povratku vse svoje gospodinjске in druge predmete, ki so si jih nabavili v inozemstvu, razen motornih vozil. Ob prihodu v Jugoslavijo morajo predložiti upravi carine prošnjo za brezplačen uvoz in seznam vseh predmetov, ki jih nameravajo uvoziti v roku šestih mesecev. Šest me- secev potem, ko se boste vrnili v Jugoslavijo, zapade ugodnost prostega uvoza. Če ste bili na tujem že pred 21. marcem 1962, lahko pripeljete tudi osebni avto, vendar boste morali zanj plačati carino.

FRAN
LEVSTIK

MARTIN KRPAN

Napotki k besedilu

Levstik oblikuje zgodbo o Krpanu tako, kot da jo pripoveduje kmečki očanec. Pri tem uporablja slikovite prisposodbe, izreke in rekla. Najučinkovitejši pa je pogovor, saj je vsaki osebi ustrezen: Krpan je malo zadirčen, a iskren, cesar plah, cesarica jezikava, minister Gregor pa zaničljiv.

Da boste laže razumeli besedilo tega slovitega dela, navajamo nekaj napotkov: *Močilar*: blizu Levstikovega rojstnega kraja je vasica Močile, torej je bil Močilar možak od tu. — *Je razkladal*: je razlagal, je pripovedoval. — *V Notranjskem*: Notranjsko ali Notranjska je zahodni del slovenskega ozemlja. Danes bi rekli na Notranjskem ali v Notranjski. — *Krpan*: Besedo ima Levstik že pred to zgodbo v svoji pesmi. Ime bi označevalo narodnega, a hkrati telesno krepkega človeka. Iz povesti pa vidimo, da je Krpan pri vsi svoji robatosti presneto premeten. — *Angleško sol*: V Napoleono-vih časih je bilo v Avstriji in tudi pri nas, ker smo spadali tja, prepovedano kupčevati z angleškim blagom, zato so z njim tihotapili. V besedi se najbrže skriva spomin na takratno prepoved. Tu bi angleška pomenila toliko kot tihotapsko sol. — *Mejači*: Finančni stražniki na meji, danes se v slovenščini uveljavlja beseda graničarji, izposojena iz srbohrvaščine, medtem ko bi bilo lepo domače ime: obmejni stražniki. — *Nehótoma*: nehote, ne da bi hotel, slučajno. — *Pozneje Štampilharja*: Štampilhar je bil močan tihotapec tobaka, doma na Gorenjskem. Bal se ni, tudi če jih je šlo več nadenj. — *Prižvenketa lep voz*: Levstik posnema cingljanje kraguljčkov, ker je bila zima in se je cesar peljal s sanmi. V ljudskem govoru radi uporabljajo besede, s katerimi posnemamo naravne glasove, npr.: privrši, zabobni, zagrmí, voda klokota. — *Cesar Janez*: Najbrže je pisatelj izbral to ime, ker je bilo za slovenskega bralca najbolj domače. — *V Trst*: V Levstikovem času je bilo slovensko ozemlje s Trstom skupaj pod Avstrijo. — *Z Vrha od svete Trojice*: Po izročilu meni Levstik Sveto Trojico na Pivki. Tam je včasih stala vas nad tisoč metrov visoko v hribih. — *Cesar to videvši, veli*: Videvši je tako imenovani deležnik in nadomešča stavek. Lahko bi rekli: Ko cesar to vidi, veli: Ali: Cesar to vidi in veli. — *I, kaj pa nosiš v tovoru?* I izraža tu začudenje. — *Pokaj*: Zakaj. — *Se ne umišlja dolgo*: Ne razmišlja, ne ugiblje, ne pre-mišljuje dolgo. — *Anti veš*: Ali veš? Zdaj ni ta vprašalnica na Dolenjskem več živa. — *Kako se taki reči streže*: Kako je treba stvar prijeti, kako se je treba take reči lotiti.

(Povest v nadaljevanjih v slovenščini, angleščini, francoščini, španščini in nemščini. Uredila Mila Šenk. Prevajalci: za angleščino Nata Vitorović, francoščino Viktor Jesenik, nemščino Dora Vodnik in španščino Jolanda Kvas.

Močilar mi je časi kaj razkladal o nekdanjih časih, kako so ljudje živeli in kako so imeli to in ono reč med sabo. Nekoč v nedeljo popoldne mi je v lipovi senci na klopi pravil naslednjo povest:

V Notranjem stoji vas, Vrh po imenu. V tej vasi je živel v starih časih Krpan, močan in silen človek. Bil je neki tolik, da ga ni kmalu takega. Dela mu ni bilo mar, ampak nosil je od morja na svoji kobilici angleško sol, kar je bilo pa že tistikrat ostro prepovedano. Pazili so ga mejači, da bi ga kje nehotoma zalezli; poštenega boja z njim so se bali ravno tako kakor pozneje Štampilharja. Krpan pa se je vedno umikal in gledal, da mu niso mogli do živega.

Bilo je pozimi in sneg je ležal krog in krog. Držala je samo ozka gas, ljudem dovoljna, od vasi do vasi, ker takrat še ni bilo tako cest kakor dandanes. V naših časih je to vse drugače, seveda, saj imamo, hvala bogu, cesto do vsakega zelnika. Nesel je Krpan po ozki gazi na svoji kobilici nekoliko stotov soli; kar mu naproti prižvenketa lep voz; na vozu pa je sedel cesar Janez, ki se je ravno peljal v Trst. Krpan je bil kmečki človek, zato ga tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se; še odkriti se ni utegnil, temveč prime brž kobilico in tovor z njo, pa jo prenese v stran, da bi je voz ne podrł. Menite, da je Krpana to kaj mudilo, ka-li? Bilo mu je, kakor komu drugemu stol prestaviti.

Cesar, to videvši, veli kočijažu, da naj konje ustavi. Ko se to zgodi, vpraša silnega moža: »Kdo pa si ti?«

Ta mu dá odgovor: »Krpan mi pravijo; doma sem pa z Vrha od Svete Trojice, dve uri hodá od tukaj.«

»I, kaj pa nosiš v tovoru?« vpraša cesar dalje.

Krpan se naglo zmisli in reče: »I, kaj? Kresilno gobo pa nekaj brusov sem naložil, gospod.«

Na to se cesar začudi in pravi: »Ako so brusi, pokáj so pa v vrecah?«

Krpan se ne umišlja dolgo, ampak urno odgovori kakor vsak človek, ki ve, kaj pravi: »Bojim se, da bi od mraza ne razpokali; zato sem jih v slamo zavil in v vrečo potisnil.«

Cesar, ki mu je bil menda silni možak všeč, dalje pravi: »Anti veš, kako se taki reči streže. Kaj pa, da si konjiča tako lahko prestavil? Res nima dosti mesa, pa ima vsaj kosti.«

Sometimes Mochilar would tell me of bygone days, how people used to live and how they got on with each other. One Sunday afternoon, as we sat on the bench under the lime tree, he told me the following tale:

There is a village in Inner Carniola called Vrh (The Peak). In that small village there lived in olden times Krpàn, a powerful man and strong. So big was he that we shall not readily see his like. He didn't care for work; but on his little mare he carried English salt up from the sea, and at that time this was strictly forbidden. The frontier guards kept an eye on him, so as to catch him unawares. A straight fight with him they durstn't risk, any more than later on with Štempihar. But Krpàn just kept out of their way and saw to it that they never caught him out.

It was winter and snow all around and about. A narrow track, just wide enough for folk on foot, led from one village to another; because in those days there weren't so many roads as there are now. Nowadays things are different and, thank the Lord, there's a road to every cabbage patch. Well, along that narrow track Krpàn was toting along some hundredweight of salt on his little mare, when a fine coach came jingling down towards him. Now, in that coach sat the Emperor John, just on his way to Trieste. Krpàn was a plain man, and so he didn't even recognize him. Beside, there wasn't time to take a good look; he didn't even stop to take

off his hat, but quickly grabbed his little mare, load and all, and shifted her out of the way, for fear the coach should run her down. D'you think that held up Krpàn in any way? No more than another body would the shifting of a chair.

When the Emperor saw that, he bade the coachman pull up. When the coach came to a standstill, he asked the strong man: »Who are you?«

»They call me Krpàn,« was the answer. »I live at Vrh by Holy Trinity, two hours' walk from here.«

»And what have you got in your pack?« was the Emperor's next question.

Krpàn did some quick thinking and said: »What should I have? Tinder, sir, and a few whetstones.«

That puzzled the Emperor, so he said: »If those are whetstones, why are they in sacks?«

Krpàn wasn't long considering but answered promptly, like a man who knows what he's talking about: »I was afraid they might crack with the frost; so I rolled them up in straw and shoved them in sacks.«

But, seems the Emperor had taken a fancy to the strong man and so he went on: »Well, you do know how to deal with such things. But how is it that you shifted your pony so easily? To be sure, there isn't much flesh on it, but there are still the bones.«

Močilar me parlait parfois des temps passés, comment les gens vivaient et

comment ils avaient ceci et cela entre eux. Un dimanche après-midi, assis sur un banc à l'ombre d'un tilleul, il me conta le récit suivant:

En Carniole Intérieure se dresse un village, nommé Vrh (Le Haut). Dans ce petit village vivait aux anciens temps Krpàn, un homme fort, puissant. Le travail ne l'intéressait pas; mais il transportait de la mer sur sa petite jument du sel anglais, ce qui était déjà alors formellement interdit. Les gardes-frontière le surveillaient pour le surprendre quelque part à l'improviste; ils avaient peur d'un combat honnête avec lui, tout comme plus tard avec Štempihar. De son côté, Krpàn les évitait toujours et veillait à ce qu'ils ne le prissent en défaut.

C'était en hiver et la neige gisait tout à l'entour. Seule une piste étroite, qui suffisait aux gens, menait d'un village à l'autre, parce qu'à ce moment-là il n'y avait pas encore de routes comme aujourd'hui. En nos temps, cela est évidemment tout différent et nous avons, Dieu merci, une route jusqu'à chaque carré de choux. Sur cette étroite piste, Krpàn transportait sur sa petite jument quelques quintaux de sel, lorsqu'un beau carrosse lui arriva à l'encontre en tintinnabulant. Dans le carrosse était assis l'empereur Jean, qui justement allait à Trieste. Krpàn était un homme de la campagne et il ne le connaissait même pas. D'ailleurs il n'avait pas le temps de se retourner longuement; il n'eut pas même le temps de se découvrir; il saisit vite sa petite jument et le far-

deau avec elle et la transporta à l'écart, pour que le carrosse ne l'écrasât pas. Pensez-vous que Krpàn en fut embarrassé? C'était pour lui comme pour quelqu'un d'autre de déplacer une chaise.

Voyant cela, l'empereur ordonne au cocher d'arrêter les chevaux. Lorsque c'est fait, il demande à l'homme puissant: »Qui es-tu, toi?«

Celui-ci lui répond: »On m'appelle Krpàn, et je suis de Vrh de la Sainte-Trinité, à deux heures de marche d'ici.«

»Et qu'est-ce que tu portes dans ta balle?« demanda encore l'empereur.

Krpàn s'y retrouve rapidement et dit: »Eh quoi? J'ai chargé de l'amadou et quelques pierres à aiguïser, monsieur!«

Sur ce, l'empereur s'étonne et dit: »Si ce sont des pierres à aiguïser, pourquoi sont-elles dans des sacs?«

Krpàn ne réfléchit pas longtemps, mais il répond promptement, comme tout homme qui sait ce qu'il dit: »J'ai peur qu'elles n'éclatent de froid; je les ai donc enveloppées dans de la paille et fourrées dans un sac.«

L'empereur, à qui le puissant gaillard devait plaire, poursuivit: »Tu sais probablement comment on traite une telle chose. Mais comment se fait-il que tu aies déplacé ton petit cheval si aisément? Il est vrai qu'il n'est pas fort en chair, mais il a au moins des os.«

Močilar solía referirme del pasado, de cómo vivían las gentes y de las cosas

que ocurrían en aquel entonces. Una tarde de domingo, sentado sobre un banco a la sombra de un tilo, me relató esta historia:

Hay en Notranjska un pueblo llamado Vrh (Cima). En ese pueblito vivía antiguamente un tal Krpan, hombre fuerte y robusto. Decían las gentes que no había quién pudiera compararse con él en estatura y aspecto. El trabajo le importaba poco; lo que sí hacía era transportar con su yegua la sal inglesa del litoral, lo cual ya en aquel entonces había sido prohibido severamente. Los guardias le acechaban para agarrarlo de improviso, pues una lucha abierta con él la temían como más tarde a Štempihar. Pero Krpan siempre les rehuía y cuidaba de no caer en sus manos.

Era invierno y todo estaba cubierto de nieve. De un pueblo a otro no conducía más que una estrecha senda, suficientemente ancha para quienes de ella se servían, porque en aquellos tiempos no había carreteras como hoy día. Claro, en nuestros días esto es distinto; gracias a Dios tenemos carreteras hasta cualquier huertito de berzas.

Con unas arrobas de sal sobre su yegua iba Krpan por el sendero. De repente salió a su encuentro un brillante carro sonando con sus cascabeles; en él iba el rey Juan camino a Trieste. Como campesino que era, Krpan no le conocía y tampoco tuvo tiempo para observaciones; de prisa que le daba no logró ni descubrirse sino que agarró su yegua con toda su carga

y la trasladó al lado de la senda para que el carro no la atropelle. ¿Usted cree que Krpan se entretuvo mucho con eso? ¡Quía! Para él este asunto no significaba más que para cualquier otro correr una silla.

Al ver esto, el rey ordenó al cochero a parar los caballos. Así se hizo y entonces preguntó al robusto: — ¿Tú quién eres?

Éste le respondió: — Me llamo Krpan y soy de Vrh que está junto a la Santa Trinidad; a unas dos horas de aquí.

— ¿Y qué carga llevas? — siguió preguntándole el rey.

No se hizo esperar Krpan con su respuesta: — ¿Qué quiere que lleve? Un poco de yesca y piedras de afilar, su señoría.

Asombrado el rey le dijo: — Siendo piedras, ¿por qué las llevas en sacos?

Sin meditar mucho, como quien sabe lo que dice, le respondió Krpan: — Temo que por el frío se rajen; por eso las envolví en paja y metí en los sacos.

Le gustó, al parecer, el robusto al rey que prosiguió: — Tú ya sabrás como se trata estas cosas. ¿Pero cómo pudiste correr con tanta facilidad tu caballito? Es cierto que mucha carne no tiene, pero por lo menos tiene huesos.

Motschilar hat mir zuweilen von alten Zeiten erzählt, wie die Leute gelebt und was sich unter ihnen zugetragen hat. Als wir einst an einem Sonn-

tagnachmittag auf der Bank im Schatten seiner Linde sass, erzählte er mir die folgende Geschichte:

In Innerkrain liegt ein Dorf namens Vrh (der Gipfel). In diesem Dörflein lebte vor Jahren Krpan, ein Mann von gewaltiger Stärke. Es war, sagt man, so gross, dass es seinesgleichen sobald nicht gab. Der Arbeit ging er aus dem Weg, auf seinem Pferdchen aber holte er englisches Saltz vom Meer, was indes schon damals streng verboten war. Die Zöllner lauerten ihm auf, um ihn irgendwo unversehens zu erwischen; ehrlichen Kampf mit ihm fürchteten sie, weil sie seine Bärenstärke kannten. Krpan wich ihnen jedoch immer aus und gab gut acht, dass sie ihm nicht beikommen konnten.

Es war im Winter, überall lag tiefer Schnee. Nur ein schmaler Pfad, für den Verkehr gerade ausreichend, führte von Dorf zu Dorf, denn solche Strassen wie heutzutage gab es damals noch nicht: zu unserer Zeit ist das freilich alles anders; wir haben ja — gottseidank — Strassen zu jedem Krautacker. Auf diesem schmalen Schneepfad führte Krpan mit seinem Pferdchen einige Zentner Salz, als ihm mit Schellengeläut ein schöner Wagen entgegenkam. Im Wagen aber sass Kaiser Johann, der eben nach Triest fuhr. Krpan, der immer nur in seinem Dorf lebte, kannte ihn natürlich nicht; aber es war weder Zeit, sich lange umzuschauen, noch hatte er Musse, die Mütze zu ziehen, vielmehr packte er schnell sein Pferdchen mit der Last

darauf und setzte es beiseite, damit der Wagen es nicht zu Fall bringe. Glaubt ihr etwa, dass das Krpan schwer fiel? Ihm machte das gerade soviel aus, wie einem andern einen Stuhl umzustellen.

Als der Kaiser das sah, befahl er dem Kutscher, die Pferde zum Stehen zu bringen. Sobald das geschehen war, fragte er den gewaltigen Mann: »Wer bist du denn?«

Der gab ihm zur Antwort: »Krpan nennt man mich; in Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit bin ich daheim, zwei Stunden Weges von hier.«

»Und was beförderst du in deiner Saumlast?« fragte der Kaiser weiter.

Krpan hat schnell eine Ausrede bei der Hand und sagt: »Je, was? Feuerschwamm und einige Schleifsteine habe ich aufgeladen, Herr.«

Darüber wunderte sich der Kaiser und sprach: »Wenn es Schleifsteine sind, warum sind sie denn in Säcken?«

Krpan bedachte sich nicht lange, sondern antwortete geschwind wie einer, der weiss, was er spricht: »Ich fürchte, dass sie vom Frost Sprünge bekommen könnten, darum wickelte ich sie in Stroh und schob sie in Säcke.«

Der Kaiser, dem der gewaltige Kerl wohl gefiel, sprach weiter: »Du wirst schon wissen, was solchen Dingen frommt. Aber wieso hast du das Rösslein so leicht beiseitegestellt? Es hat ja gewiss nicht viel Fleisch, aber Knochen hat es jedenfalls.«

ENAJSTA VAJA

Koliko je ura?

Prof.: Veliki kazalec je na 12, mali na 8. Koliko je ura, John?

John: Ura je osem.

Prof.: Prav. Zdaj je veliki kazalec na 3, mali med 4 in 5. Koliko je zdaj na uri?

Učenec: Zdaj je četrť na pet.

Prof.: Veliki kazalec je na 6, mali med 10 in 11. Koliko je ura?

David: Pol enajst je.

Prof.: Veliki kazalec je na 9, mali med 3 in 4. Koliko je na uri?

Georg: Ura je tri četrť na štiri.

Prof.: Ali ima vaša sestra tudi uro, John?

John: Da, ona ima tudi uro. Toda ura moje sestre ne gre prav, prehitveva.

Prof.: Ali gre vaša ura prav, George?

George: Da, moja ura je točna.

Prof.: Moja ura zaostaja.

Koliko je zdaj na vaši uri, David?

David: Na moji uri je točno deset.

Rečemo — We say — Decimos

- 12.00 Ura je dvanajst.
 12.01 Ura je minuto čez dvanajsto.
 12.02 Ura je dve minuti čez dvanajsto.
 12.05 Ura je pet minut čez dvanajsto.
 12.15 Ura je četrť na eno.
 12.20 Ura je dvajset minut čez dvanajsto.
 12.25 Ura je pet minut pred pol eno.
 12.30 Ura je pol ene.
 12.35 Ura je pet minut čez pol eno.
 12.40 Ura je deset minut čez pol eno, ali pet minut pred tri četrť na eno.

Slovnica

Samostalnik
 Rodilnik (2. sklon)

Moški spol

Ednina: kazalca
brata
 Množina: kazalcev
bratov

Privedniki imajo v določni obliki v 1. sklonu ednine moškega spola obrazilo *-i*: veliki, mali.

ELEVENTH LESSON

What is the time?

Prof.: The long hand is on 12, the short one on 8.

What's the time, John?

John: It's eight o'clock.

Prof.: Right. Now the long hand is on 3, the short one between 4 and 5.

What's the time now?

Pupil: Now it is a quarter past four.

Prof.: The long hand is on 6, the short one between 10 and 11.

What's the time?

David: It's half past ten.

Prof.: The long hand is on 9, the short one between 3 and 4.

What's the time?

George: It's a quarter to four.

Prof.: Does your sister also have a watch, John?

John: Yes, she has a watch too. But my sister's watch is not accurate, it is fast.

Prof.: Is your watch accurate, George?

George: Yes, my watch is accurate.

Prof.: My watch is slow. What's the time by your watch now, David?

David: It is exactly ten o'clock by my watch.

- 12.45 Ura je tri četrť na eno.
 12.50 Ura je deset minut pred eno.
 12.55 Ura je pet minut pred eno.
 1^h, 13^h Ura je ena. Ura je trinajst.

Lahko rečemo tudi — We can also say — Podemos decir también:

- 12.05 Ura je dvanajst in pet.
 12.10 Ura je dvanajst in deset.
 12.15 Ura je dvanajst in petnajst.
 12.20 Ura je dvanajst in dvajset.

Grammar

Noun
 Case of the Object (Genitive)

Ženski spol

Ednina: minute
sestre
 Množina: minut
sester

Pomnite — Note — No olvide:
 ena minuta, dve minuti, tri minute, štiri minute, pet minut, šest minut itd.

The Definite Form of Adjectives in the Nominative Singular Masculine has the ending *-i*: veliki, mali.

UNDÉCIMA LECCIÓN

¿Qué hora es?

Prof.: La manecilla grande está en las 12, la pequeña en las 8.

¿Qué hora es, Juan?

Juan: Son las ocho.

Prof.: Bien. Ahora está la manecilla grande en las 3 y la pequeña entre la 4 y las 5.

¿Qué hora es ahora?

Alumno: Ahora son las cuatro y un cuarto.

Prof.: La manecilla grande está en las 6, la pequeña entre las 10 y las 11.

¿Qué hora es?

David: Son las diez y media.

Prof.: La manecilla grande está en las 9, la pequeña entre las 3 y las 4.

¿Qué hora es?

Jorge: Son las cuatro menos cuarto.

Prof.: ¿Tiene también su hermana un reloj, Juan?

Juan: Sí, también ella tiene reloj. Pero el reloj de mi hermana no vá bien. Adelanta.

Prof.: ¿Vá su reloj bien, Jorge?

Jorge: Sí, mi reloj es exacto.

Prof.: Mi reloj atrasa.

¿Qué hora tiene Ud., David?

David: En mi reloj son exactamente las diez.

Gramática

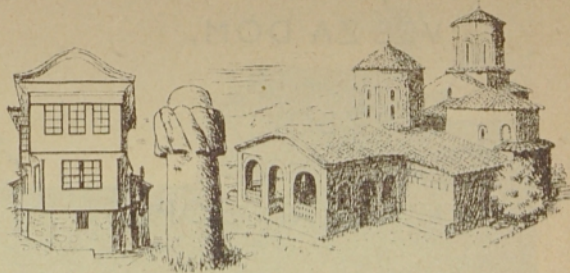
El sustantivo
 Genitivo (Es el segundo caso de la declinación eslovena y designa el ser al cual pertenece el objeto, las cualidades del objeto, etc.).

Srednji spol

Ednina: ravnila
okna
 Množina: ravnil
oken

Los adjetivos tienen en la forma definida del primer caso de la declinación (Nominativo) del singular del genero masculino, la terminación *-i*: veliki, mali.

Rojaki, rojakinje!

Ko boste zopet obiskali Jugoslavijo, se z zaupanjem obrnite na največje jugoslovansko turistično podjetje

Kompas

LJUBLJANA, DVORŽAKOVA ULICA 11

TELEFON: 32-345 — TELEX: 03-192

KOMPAS

vam nudi v 35 poslovalnicah po vsej Jugoslaviji vse turistične usluge

KOMPAS

organizira celo leto zanimiva krožna potovanja z avtobusi po Jugoslaviji

KOMPAS

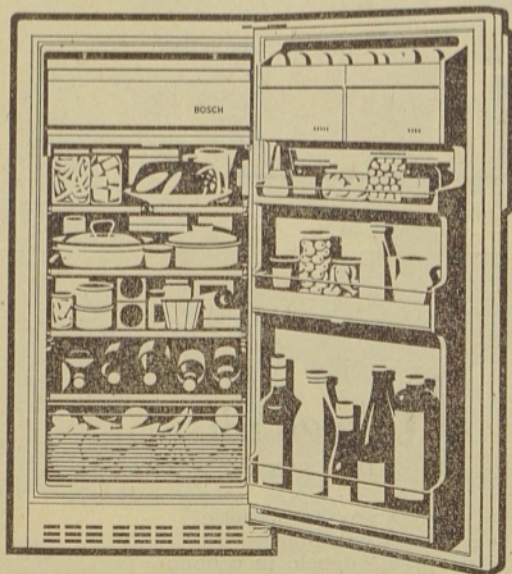
izposoja osebne avtomobile brez šoferja in po zelo ugodnih cenah

VAŠE BIVANJE V JUGOSLAVIJI BO ŠE PRIJETNEJŠE, ČE BOSTE VSE TURISTIČNE USLUGE NAROČILI PRI

Kompas

ŽELITE PODARITI VAŠIM SORODNIKOM V JUGOSLAVIJI HLADILNIK - POTEM SAMO

BOSCH

BOSCH s posebno ojačenim strojem, primernim za električno napetost v Jugoslaviji

BOSCH s petletno garancijo za trajnost stroja

BOSCH s tovarniškim servisom v Zagrebu in servisi v Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu, Skopju in na Rijeki

Vplačilo s čekom ali nakazilom v Nemčijo na:
Deutsche Bank A. G., Filiale Stuttgart,
v korist firme Robert Bosch GmbH Stuttgart

Na nakazilu prosimo za navedbo vrste hladilnika in naslova prejemnika v Jugoslaviji

Zahtevajte cene in ponudbo

Dobava promptna s skladišč:

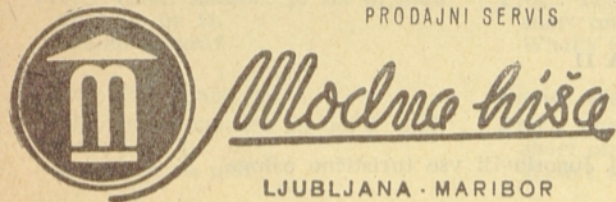
ZASTOPSTVO TUJIH FIRM

avtotehna

VSE ZA DOM,
SLUŽBO,
IZLET ALI DOPUST

vam nudi

PRODAJNI SERVIS

LJUBLJANA · MARIBOR

Pri nakupu za devize ali čeke dajemo
20 % popusta

POZDRAV

IN SREČNO

NOVO LETO

VSEM

NAŠIM ROJAKOM

PO ŠIRNEM SVETU!

Skupščina občine Nova Gorica

Kolektiv
Gostinskega podjetja

Istra

in obrata

**Resljev
hram**

želi vsem našim roj-
akom po svetu srečno
novó leto 1965!

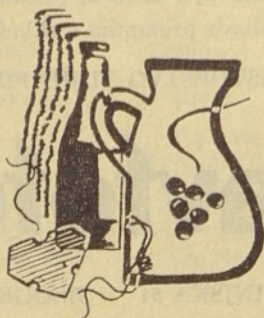
Tiste pa, ki boste letos
obiskali rojstno domo-
vino, vabimo, da se
oglasite tudi pri nas.
Postregli vas bomo do-
bro in poceni!

Gostinsko podjetje

»ISTRA«

Ljubljana

Ulica Moše Pijada 28

Restavracija Koper

Ljubljana, Gradišče 13

Vam nudi vse vrste rib na razne
načine

Točimo pristna istrska vina

Veletekstil
LJUBLJANA

trgovsko podjetje
s tekstilom
na debelo in drobno

v a b i

cenjene potrošnike, da si
ogledajo dobro sortirano zalogo
v vseh njenih poslovalnicah
v Ljubljani

Zima v Ljubljani
Polhov Gradec (slika na zunanji strani platnic)

